

NY STRUKTUR PÅ
AARHUS UNIVERSITET

TA' MED I
VIDENSBIFFEN

DE BLØDENDE
PATIENTERS MAND

FODBOLD, FORSONING & POLITIK

TEMA OM SYDAFRIKA

AUGUSTUS er Aarhus Universitets alumnemagasin.
Det indeholder nyheder og informationer til kandidater,
bachelorer, medarbejdere, samarbejdspartnere og andre
interesserede. „Alumne“ er en betegnelse, som universiteter
rundt om i verden bruger om deres tidligere studerende.
AUGustus er en sammentrækning af AU for Aarhus
Universitet og gustus (latin), som betyder smagsprøve.
Deraf navnet *AUGustus*.

INDHOLD

NR. 2 JUNI 2010

FORSIDEFOTO: SCANPIX

Sydafrikansk fodboldfan jubler i forbindelse
med en venskabskamp før VM.

UDGIVER

Aarhus Universitet
Nordre Ringgade 1, 8000 Århus C
Tlf. 8942 1111, Fax: 8942 1109
E-mail: augustus@au.dk
Hjemmeside: www.au.dk/augustus

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Hans Plauborg

SKRIBENTER

Helge Hollesen
Jakob Kehlet
Kristian Serge Skov-Larsen
Tina Lee
Ida Hammerich Nielson
Camilla Nissen Toftdal
Bjørn Tulinus

ABONNEMENT

AUGustus udsendes gratis til bachelorer
og kandidater fra Aarhus Universitet og
samarbejdspartnere til Aarhus Universitet.
Afmelding af abonnement skal ske til:
abonnement-augustus@au.dk
Husk at opgive adresse, fødselsdato
og år. Private skal ikke melde
adresseændringer i Danmark.
Samboende alumner modtager
kun ét eksemplar.

DESIGN OG PRODUKTION

Datagraf A/S

OPLAG

65.000 stk

ISSN

1603-8193

AUGustus

Udkommer 4 gange om året.
Næste nummer i september.

Gengivelse af *AUGustus* er tilladt
ifølge de gældende Copydan-aftaler

Jakob Kibsgaard har vundet priser for sin evne til at formidle forskning.
Efter otte år i Århus er han nu gået i gang med en postdoc på verdens
måske bedste universitet Stanford University i Californien. SIDE 32

Leder	4
Kort nyt	6
Det bliver nemmere at forske på tværs	8

TEMA OM SYDAFRIKA

Forsoningens sport	10
Konfliktløsning på afrikansk	13
Demokrati à la Elklit	16
Sydafrikansk litteratur	18
Volden er aldrig sort eller hvid	20
Vaccine på vej	23
Når man ikke tør stole på hinanden	26
Det politisk ukorrekte sprog	28
Udvikling gennem fodbold	30

ASB Handelshøjskolens alumninetværk
er blevet verdensomspændende via
Alumni chapters. Vær med til at udvide
det yderligere. SIDE 42

Formidlingens fighter	32
Solenergi uden mellemregninger	34
Spørg Folkeuniversitetet i Festugen	36
De blødende patienters mand	38
Alumni	40
ASB-Alumni	42

VIDENSBIFFEN

Et nyt samarbejde mellem Folkeuniversitetet i Århus og Nordisk Films biografer inviterer
til premiereaftener på nye filmperler. SIDE 36

FODBOLD

Sport kan skabe forsoning mellem fjender. Men kan fodbold-VM skabe et nyt mirakel i Sydafrika, hvor racismen breder sig? **SIDE 10**

VOLD

Nelson Mandela blev af vestlige statsledere udråbt som farlig terrorist. Senere stod de samme menneske i kø for at trykke ham i hånden. Historien viser, at volden aldrig er sort eller hvid, mener idéhistorikeren Mikkel Thorup. **SIDE 20**

UBUNTU Ubuntu-filosofien hjalp Sydafrika med at hele efter apartheidregimets fald. Christian B.N. Gade forsker i "zulu-filosofien", der kan forklare, hvorfor mange af ofrene for apartheid var i stand til at tilgive deres bødler. **SIDE 13**

VACCINE

HIV-virus blev i sin tid overført fra abe til menneske. I dag er HIV og AIDS Sydafrikas allerstørste problem. Århus-forskere er tæt på at udvikle en HIV-vaccine, der kan redde millioner af afrikaneres liv. **SIDE 22**

PRISER Aarhus Universitet har uddelt de årlige priser til lovende unge forskere. En af priserne gik til en læge, hvis forskningsresultater kan redde mange patienter fra at forbløde. **SIDE 39**

EN OMFATTENDE REFORM AF AARHUS UNIVERSITET

Det danske universitetslandskab er under hastig og omfattende forandring, og Aarhus Universitet har været i konstant udvikling og forandring siden de store fusioner i 2006 og 2007. Fusionerne gav Aarhus Universitet en ny mangfoldighed og styrke til at spille en stadig større rolle i det danske samfund og til at indgå i det globale netværk af universiteter.

Men selvom Aarhus Universitet i dag står stærkere end nogensinde på universitetets fire satsningsområder: *forskning, uddannelse, talentudvikling og videnspredning*, så er der en række eksterne omstændigheder, der udfordrer universitetssektoren, herunder:

- Klar politisk fokus på, at viden er vejen til udvikling og vækst, og at uddannelsesniveaue i samfundet derfor skal styrkes.
- Stigende national og international konkurrence om forskningsmidlerne.
- Stigende konkurrence om de bedste forskere, medarbejdere og studerende.

Derfor har vi på Aarhus Universitet netop taget et afgørende skridt til at styrke den faglige dybde og bredde. Grundlaget har været en omfattende og åben faglig udviklingsproces, der har involveret først og fremmest medarbejdere, men også indspil fra studerende og eksterne eksperter. På den baggrund har rektoratet udarbejdet en plan for ændringer af universitetets organisation og ledelse m.v., og den har bestyrelsen nu tilsluttet sig. Det betyder bl.a., at de nuværende ni hovedområder i

begyndelsen af 2011 nedlægges og omorganiseres i fire nye stærke hovedområder med både brede faglige og uddannelsesmæssige kompetencer:

Aarhus Faculty of Arts, Kulturvidenskab – etableres hovedsageligt ved sammenlægning af det nuværende Teologiske Fakultet, Humanistiske Fakultet, og Danmarks Pædagogiske Universitets-skole.

Aarhus Faculty of Science and Technology, Naturvidenskab og Teknologi – etableres som udgangspunkt ved sammenlægning af det nuværende Naturvidenskabelige Fakultet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet og Danmarks Miljøundersøgelser.

Aarhus Faculty of Health Sciences, Sundhedsvidenskab – er primært en fortsættelse af det nuværende Sundhedsvidenskabelige Fakultet.

Aarhus School of Business and Social Sciences, Erhverv og Samfundsvidenskab – etableres grundlæggende ved sammenlægning af det nuværende Samfundsvidenskabelige Fakultet og Handelshøjskolen. Med betegnelsen "school" signaleres stærke bånd til erhvervslivet og businessmiljøet, samtidig med at det nye hovedområde bevarer de stærke miljøer og uddannelser i jura, psykologi, statskundskab og økonomi.

Den nye overordnede organisation er første etape i den faglige udviklingsproces. De endelige snitflader mellem hovedområderne og etableringen af færre og større institutter samt ny studienævnstruktur fastlægges senere på baggrund af et intensivt fagligt analysearbejde. Analysen skal med udgangspunkt i den faglige dybde, styrke forsknings- og uddannelsesprofilen og på basis heraf bidrage til udvikling og styrkelse af den samlede videnuddveksling fra universitetet. Sidst, men ikke mindst, vil Aarhus Universitet styrke den strategiske ledelse i hele organisationen for at opnå størst mulig tværfaglig synergi.

Med vedtagelse af første etape af den faglige udviklingsproces har Aarhus Universitet lagt fundamentet til en meget enkel og fleksibel organisation, der modsvarer de udfordringer, som universitetet står over for fagligt, ledelsesmæssigt og økonomisk – den måske største faglige reform, et dansk universitet nogensinde har gennemført med udgangspunkt i de forventninger, samfundet – nationalt og internationalt – har til Aarhus Universitet.

Lauritz B. Holm-Nielsen
Rektor

GIV AUGUSTUS 5 MINUTTER OG VIND GAVEKORT PÅ 500 KR.

DEADLINE
FOR DELTAGELSE
2. juli 2010

Aarhus Universitet ønsker at holde den bedst mulige kontakt til dig; derfor har vi brug for din hjælp.

Besvar spørgeskemaet på **www.au.dk/alumne** – og deltag i lodtrækningen om et gavekort til Amazon på 500 kr. og præmier fra AU's webshop.

Sådan gør du:

- Klik ind på www.au.dk/alumne
- Besvar spørgeskemaet. Det tager kun 5 minutter
- Alle der udfylder spørgeskemaet deltager automatisk i lodtrækningen

AARHUS UNIVERSITET

Undersøgelsen foretages af AU Kommunikation. Formålet er at sikre den bedst mulige kommunikation med tidligere studerende ved Aarhus Universitet – alumnekontakt. Derfor er dine svar et vigtigt input og god inspiration i vores videre arbejde. Undersøgelsen løber fra 7. juni 2010 til 2. juli 2010.

MØDER ØDELÆGGER VIDENDELING

MODELFOTO: LARS KRUSE / AU-FOTO

En amerikansk undersøgelse fra 2003 viser, at 4 ud af 10 personer mener, at møder hæmmer innovationen. Næsten halvdelen mener, at møder reducerer udviklingstempoet i virksomheden, og kun 12 procent er "meget enige" i, at de har udbytte af de møder, de går til.

Megen videndeling i moderne netværksbaserede og tværfaglige organisationer skaber ingen værdi, fordi den foregår hulter til bulter og uden struktur.

Det siger Christian Waldstrøm, der er lektor på Handelshøjskolen, Aarhus Universitet (ASB). Hans seneste resultater fra netværksanalyser i en dansk kommune viser, at der er et kæmpe spild i organisationens videndeling. På grund af en række krav ude- og oppefra bliver der holdt møder og udvekslet kommunikation på kryds og tværs, men hver tredje af de relationer, medarbejdere har i løbet af en arbejdsdag, skaber ingen værdi – hverken arbejdsmæssigt eller socialt. En af de afdelinger, der fik foretaget sådan en undersøgelse, vil sgar afskaffe alle ikke-nødvendige møder efter sommerferien, og så kun holde dem, der rent faktisk bliver savnet.

IKKE TID TIL SAMARBEJDE

I undersøgelsen spurgte Christian Waldstrøm bl.a. folk om, hvem de gerne ville samarbejde mere med for at blive mere effektive i arbejdet. På den måde kan man se, hvem folk søger sammen med i organisationen.

– Vi kunne se, at der mange steder er behov for mere kontakt og bedre kommunikation, siger han og fortsætter.

– Men når vi så spurgte, hvorfor de ikke bare greb telefonen og fik fat i de folk, sagde 90 procent: "Det kan vi ikke. De har ikke tid, for de sidder i møder." Man kunne uden tvivl få meget bedre videndeling i en organisation, hvis man gav folk tid og plads til at finde hinanden frem for at tvinge samarbejde ned over hovedet på dem, konstaterer Christian Waldstrøm.

SIDSTE HVILESTED: UNIVERSITETET

Flere amerikanske universiteter tilbyder ansatte og tidligere studerende et sidste hvilested på campus i form af mindelunde og gravkamre. Det gælder f.eks. University of Richmond i Virginia, hvor en smukt dekoreret væg i en af universitetets haver indeholder små rum til urner. Et rum kan erhverves for den nette sum af 3000 dollars.

David D. Burhans, pensioneret teolog fra University of Richmond, fremhæver mindelundens unikke, fredfyldte karakter, selvom den ligger et stenkast fra det pulserende campusliv.

– Det er et smukt sted. Nærmest heligt, siger han til *The New York Times*.

Stinne Bille er alumnekoordinator ved Aarhus Universitet og arbejder på at få tidligere studerende tættere knyttet til universitetet. Hun ser store muligheder i et AU-gravkammer.

– Med sådan et tilbud kunne vi virkelig få en evig relation i stand mellem universitetet og alumnerne. Måske under overskriften "Fra vugge til krukke", siger hun med et glimt i øjet.

Universitetshistoriker Palle Lykke gør opmærksom på, at der allerede er et gravsted på Aarhus Universitet.

– Ved siden af Søauditorierne ligger Victor Albeck begravet. Han var overlæge og nok den betydeligste forkæmper for oprettelsen af Aarhus Universitet, siger Palle Lykke og tilføjer, at overlægens kone, Ella Albeck, tillige ligger i graven, selvom hun ikke er nævnt på gravstenen.

FOTO: ROAR LAVA PÅSKE/AU-FOTO

FOTO: ROAR LAVA PÅSKE/AU-FOTO

Simon Juul (t.h.) og Rasmus Bjerg styrede Kapsejladsens gang i år. Rasmus Bjerg har aldrig læst på universitetet – hans gennemsnit var for lavt. Simon Juul har gået på Journalisthøjskolen – siger han.

KAPSEJLADS 2010

FOTO: LARS KRUSE/AU-FOTO

FOTO: LARS KRUSE/AU-FOTO

Kampgejsten var stor under introen hos PF – Politologisk Forening – og de leverede det helt store bananshow. Hvorfor? Fordi deres båd er døbt Bananbåden.

Vinderne. Det var fra første heat let at se, hvem der havde spandexbukserne på. Medicinerens festforening Umbilicus havde øjnene stift rettet mod Det Gyldne Bækken fra start til slut og vandt ikke mindst takket være holdets to blonde Duracell-piger, der både kunne sejle og bunde øl hurtigere end drengene.

FOTO: LARS KRUSE/AU-FOTO

Borgmester Nicolai Wammen vakte jubel med sin Kapsejlads-tale: Det er her, legender bliver skabt. Det er her, drømme bliver knust. Og det her er rammerne om de allerbedste studerende, ikke bare i Århus, ikke bare i Danmark, men i verden!

DET BLIVER NEMMERE AT FORSKE

En ny, smallere topledelse får større handlekraft til at sætte nye forskningsinitiativer i værk.

AF JAKOB KEHLET

Aarhus Universitet må have som mål at blive det danske universitet, der når op blandt de ti bedste universiteter i Europa på Times Higher Educations rangliste og dermed opfylder et af statsministerens ønsker for Danmarks udvikling de næste ti år.

Intet mindre kan gøre det, mener professor og leder af Interdisciplinary Nanoscience Center (iNANO-centret) ved Aarhus Universitet, Flemming Besenbacher.

– En topplacering vil være med til at brande Aarhus Universitet og tiltrække de bedste danske såvel som udenlandske forskere og studerende, og dem får vi hårdt brug for, siger Flemming Besenbacher, der under sine besøg på nogle af listens højest rangerende universiteter i Kina har bemærket, hvordan en topplacering kan være med til at skabe stor interesse om et universitet.

Flemming Besenbacher ser store muligheder i den nye struktur med de fire nye hovedområder på Aarhus Universitet. En daglig topledelse med syv i stedet for tolv personer burde skabe langt større strategisk handlekraft, og forskningsledelse bliver afgørende i den internationale konkurrence blandt universiteter i det 21. århundrede, mener han.

– Den nye struktur åbner nye muligheder for at styrke uddannelse og forskning på Aarhus Universitet. Hidtil har de tværvideenskabelige forskningsområder, som universitetet har kunnet bryste sig af, bygget på ildsjæles iværksættertrang mere end egentlige strategiske overvejelser i ledelsen. Der skal stadig være

Universitetets fornemste forpligtelse er fortsat at uddanne og dygtiggøre unge talenter til at varetage den lange række af "videns-tunge" job, der er afgørende for det danske samfund, mener Flemming Besenbacher

PÅ TVÆRS

plads til ildsjælene, og de skal have de bedste rammer, men det skal også være en ledelsesafgørelse, hvilke tværfaglige forskningsfelter der skal sættes på. Hvis en ildsjæl præsenterer en gangbar ide, der prioriteres højt af ledelsen, skal der kunne handles hurtigt, så det pågældende forskningsprojekt inden for kort tid kan sættes i værk med en passende økonomisk startkapital, siger Flemming Besenbacher.

Han understreger, at det er vigtigt at få skabt en ledelsesstruktur, der kan opprioritere de områder, hvor Aarhus Universitet allerede er, eller hvor universitetet er på vej op, i den internationale superliga, men samtidig nedprioritere områder med mindre udviklingspotentiale for at skabe fokus og plads til nye initiativer.

– Med begrænsede økonomiske ressourcer indebærer ethvert tilvalg også et fravalg, siger Flemming Besenbacher.

LETTERE AT SKABE TVÆRFAGLIGE SAMARBEJDER

Aarhus Universitet har allerede flere centre, der er bygger på tværfaglig forskning. iNANO, Neuro, MINDlab og BIRC er eksempler på centre, der er skudt op de seneste år, hvor forskere med forskellig faglig baggrund har lagt deres energi i fælles projekter. Denne udvikling vil blive styrket fremover, spår Flemming Besenbacher.

– Der har været eksempler på, at man simpelthen ikke i tilstrækkeligt omfang har udnyttet de potentialer og synergier, der findes i nye satsninger på tværs af fakulteterne. Mange af de økonomiske og strukturelle hindringer undgår vi, når områderne bliver større, og murene bliver brudt ned mellem flere af fakulteterne, siger Flemming Besenbacher.

Han påpeger, at mange af de mest interessante forskningsmæssige områder i fremtiden vil ligge i grænselandet mellem de traditionelle fagområder. Det kan være områder som energi, fødevarer, miljø, klima, vand, fødevarer/sundhed og sygdom/sundhed, hvor verden i de kommende år møder virkelig store udfordringer, ikke mindst når man tager befolkningstilvæksten på kloden i betragtning.

– Lige som man i erhvervslivet har indført Corporate Social Responsibility (CSR), bør vi, når vi som samfund øger investeringerne i forskningen, også begynde at tale om Scientific Social Responsibility (SSR). Som forskere har vi en forpligtelse til gennem forskningsmæssige basale nybrud at medvirke til at løse nogle af de væsentlige globale problemstillinger, siger Flemming Besenbacher.

Den ofte meget rigide skelnen mellem grundforskning og anvendt forskning giver ifølge ham ingen mening. Det er ikke et enten eller, men et både/og.

– Ofte er vejen fra grundforskning til anvendelse ikke særlig lang. Personligt får jeg selv mange ideer til nye grundforskningsprojekter ved at lytte til de udfordringer, som erhvervslivet står over for. Grundforskning skal ikke fokusere på at løse morgendagens problemer for samfundet, men måske kan den være med til at danne fundamentet for løsninger af de udfordringer, vi står over for om 5, 10 eller måske 20 år, siger Flemming Besenbacher.

UDDANNELSE ER VIGTIGST

Midt i diskussionen om den faglige udviklingsproces på Aarhus Universitet minder Flemming Besenbacher om, at universitetets måske væsentligste opgave er uddannelse.

“OFTE ER VEJEN FRA GRUNDFORSKNING TIL ANVENDELSE IKKE SÆRLIG LANG. PERSONLIGT FÅR JEG SELV MANGE IDEER TIL NYE GRUNDFORSKNINGSPROJEKTER VED AT LYTTE TIL ERHVERVSLIVETS UDFORDRINGER.”

PROFESSOR OG LEDER AF INANO-CENTRET FLEMMING BESENBACHER

– I de fire nye hovedområder er det vigtigt at opprioritere uddannelse på alle niveauer. Vores fornemste forpligtelse er at uddanne og dygtiggøre unge talenter – danske som udenlandske – til at varetage den lange række af “videnstunge” job, der er afgørende for det danske samfund, siger Flemming Besenbacher, der gerne ser, at Aarhus Universitet tiltrækker langt flere internationale studerende.

I forhold til de studerende er det også vigtigt, at frafaldet på uddannelserne kommer endnu længere ned, og at der stilles større krav til dem, så vi kan konkurrere internationalt, mener han.

– Det er fint med en relativ blid studiestart det første halve til hele år, men derefter er det alvor, og der skal stilles krav til, at de studerende arbejder mere end 37 timer om ugen. Aarhus Universitet skal brandes på, at kvaliteten af vore kandidater er i top også internationalt, siger Flemming Besenbacher. **L**

Rektors leder om den nye struktur på Aarhus Universitet side 4.

Sejren i rugby-finalen ved VM i 1995 skabte en ny fællesidentitet i Sydafrika.
Kan fodbold-VM skabe et nyt mirakel for en nation, hvor racismen igen breder sig?

FORSONINGENS SPORT

FACTS OM SYDAFRIKA

Fra 1962 til 1992 var Sydafrika udelukket fra international fodbold på grund af apartheidstyret.

AF HANS PLAUBORG

Nelson Mandela tog en kæmpe chance, da han om eftermiddagen den 24. juni 1995 vandrede ind på Johannesburgs

rugbystadion Ellis Park. Her skulle verdensmesterskabet i rugby afgøres mellem værterne fra Sydafrika og storfavoritterne fra New Zealand

foran 62.000 næsten udelukkende hvide tilskuere. Få minutter forinden havde han

besluttet at iføre sig landsholdets grønne kamptøj med den orange krave. En trøje, som ellers var forbeholdt muskuløse, rødmossede Boer-drenge, og som sorte mænd næppe ville pudse deres sko med. Trøjen havde gennem årtiers apartheid været selve symbolet på de hvides sport og deres elskede *Springboks* – rugbylandsholdets kælenavn. Når Springboks stormede frem med bolden i deres grove, hvide næver, kunne man være sikker på én ting: De sorte ville juble, hvis modstanderne lykkedes med en grov tackling.

FOTO: KOBAL

VM-finalen i rugby i 1995 blev den begivenhed, der mere end nogen anden var med til at skabe en samhørighed mellem sorte og hvide i Sydafrika. Clint Eastwood har for nylig filmatiseret historien med Morgan Freeman og Matt Damon i hovedrollerne.

Mandelas gestus kunne have medført vilde optøjer på og især uden for stadion. Men det modsatte skete. Da manden, som lidt over et år forinden var blevet valgt som præsident ved de første demokratiske valg i Sydafrika, trådte ind på banen, lød det først forsigtigt og kort efter højt og taktfast fra publikum: "Nel-son, Nel-son, Nelson." Og da Mandela efter en nervepirrende finale, som Sydafrika vandt 15-12 efter forlænget spilletid, sammen med spillerne løftede pokalen i sejrslus, var det selve legemliggørelsen af hans eget forsoningsmotto "Tal til deres hjerter, ikke forstanden". De hvide festede, de sorte festede med, og selv den værste kyniker fik den dag et håb om en fælles fremtid for Sydafrika.

SYMBOLER FÅR NY BETYDNING

Historien om rugbykampens bidrag til forsoningen i Sydafrika fortælles i John Carlins bog *Mandelas sejr*, som Clint Eastwood for nylig har filmatiseret under titlen *Invictus*. Spørger man lektor

FOTO: SCANPIX

FOTO: SCAMPX

Bafana Bafana er kælenavnet for det sydafrikanske landshold og betyder "Drengene Drengene".

➤

i teologi Peter Lodberg på Aarhus Universitet, er rugby-VM i 1995 det bedste eksempel på, hvad sport kan, når det er allerbedst.

– Sporten kan forene og forsoner splittede folk, og den kan skabe nye symboler eller give gamle symboler ny betydning. Mandela gjorde det hele, da han tog den blandt de sorte så forhadte grønne trøje på. Han forvandlede symbolet ved at identificere sig med det, og på den måde blev det en kærlighedserklæring til de hvide: I er gode nok, som I er. I er velkomne i det nye Sydafrika, og I er vores landshold, siger Peter Lodberg, der både som teologisk forsker og som tidligere generalsekretær i Folkekirkens Nødhjælp har været meget optaget af kirkernes arbejde i Sydafrika.

Peter Lodberg bemærker, at vi ved det seneste VM i fodbold i 2006 så et andet stærkt symbol få tilskrevet en ny og mere positiv værdi gennem fodbold – det tyske flag.

– Pludselig svøbte tyskerne sig i deres flag og kørte rundt med dem ud af bilruderne. Det havde man ikke set før. Folket tog flaget til sig og viste det frem. På den måde blev det flyttet væk

fra den nazistiske og militære historie og ind i den folkelige bevidsthed og historie. Flaget var simpelthen blev genrejst via fodbolden.

FODBOLD OG NATIONAL IDENTITET

Rugby i Sydafrika er ikke det eneste, men måske blot det mest slående eksempel på, hvordan sporten kan være med til at samle et folk. F.eks. spillede amerikansk fodbold en vigtig rolle i forbindelse med borgerrettighedskampen i USA, hvor sorte og hvide på nogle hold begyndte at samarbejde og fik sportslig succes med det. Fodbold har været "storleverandør" af forsoning – bl.a. i Bosnien, hvor både bosniske muslimer, bosniske kroater og bosniske serbere har kunnet være enige om at holde med deres fælles landshold. Den første tilnærmelse mellem Tyrkiet og Armenien skete via en kamp på grønsværen. Palæstinenserne har et fodboldlandshold, der turnerer rundt, og Irak, der spillede åbningskampen mod værterne fra Sydafrika, er et forvandlet land, der skal finde en ny fællesidentitet – bl.a. gennem fodbold.

– Fodbold kan nærmest give et skud

i armen af identitet, selvværd og glæde. Og en opbygning af de tre elementer er selve forudsætningen for, at et folk eller et individ kan løfte sig ud af en presset eller undertrykt situation. Derfor ser vi også overalt i verden eksempler på, at fodbold bliver brugt som hjælp til at løse sociale problemer. I Danmark har vi f.eks. et fodboldlandshold for hjemløse, siger Peter Lodberg og påpeger, at billedet selvfølgelig ikke altid er helt så rosenrødt. Fodbold kan også splitte og forstærke fjendtlighed, hvad man bl.a. så mellem England og Argentina oven på Falklandskrigen.

MEGET PÅ SPIL VED VM

Problemerne forsvandt ikke fra Sydafrika med rugbysejren i 1995. Tværtimod er konflikter mellem sorte og hvide blusset op de seneste år. ANC's ungdomsorganisation er igen begyndt at synge protestsange, om at boerne skal slås ihjel, og i begyndelsen af april i år blev den tidligere leder af den racistiske *Afrikaner Weestandsbeweging* Eugène Terre'Blanche myrdet på sin gård – angiveligt af to sorte arbejdere på gården.

– Der står kolossalt meget på spil for Sydafrika, og jeg håber virkelig, at holdet kommer langt i turneringen, siger Peter Lodberg.

– Ærkebiskop Desmond Tutu har sagt, at VM kan give Sydafrika et nyt og nødvendigt løft af samhørighed, for der er alt for tydelige tegn på, at den politiske kultur er ved at løbe det forkerte sted hen. Der er brug for fornyet besindelse på, at Sydafrika er et land for alle.

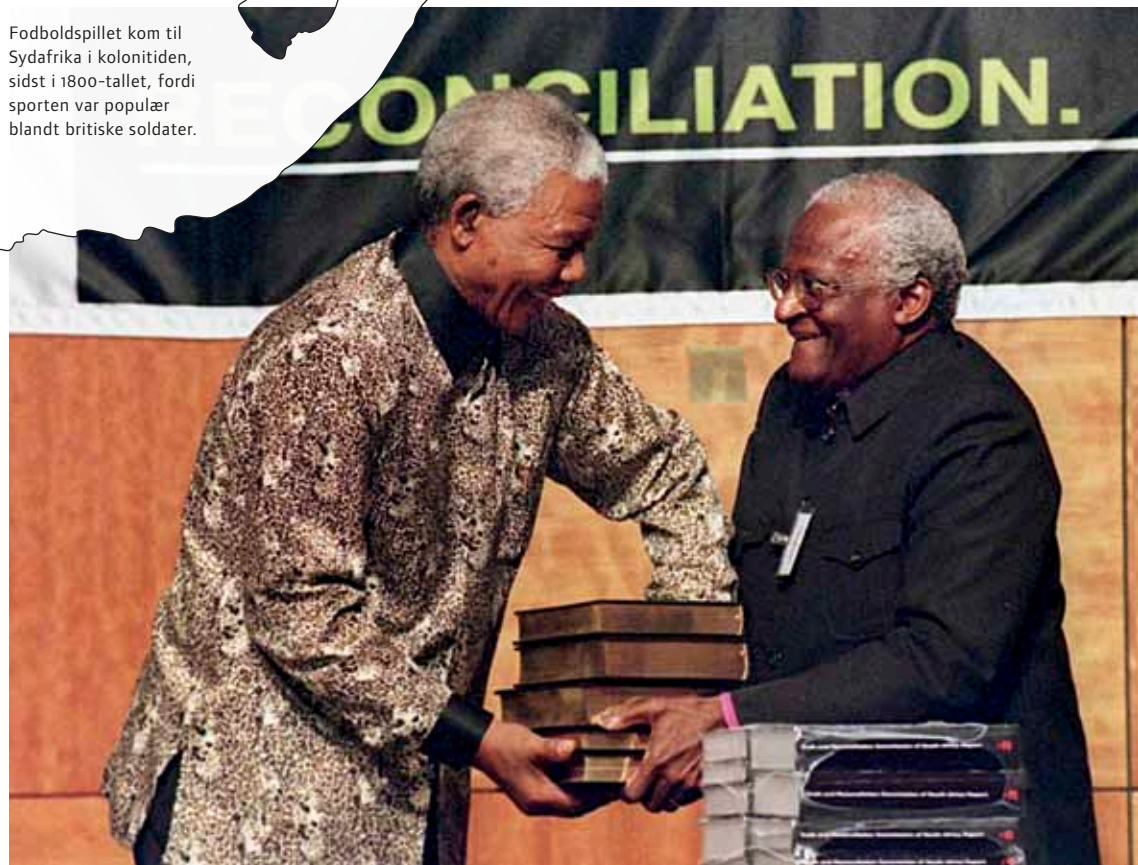
Alene derfor vil der uden tvivl også blive investeret meget i at få den gamle og svækkede Mandela til at vise sig ved begivenheden. Kun han vil kunne trække den historiske linje fra de grønne *Springboks* i 1995 til de gule *Bafana Bafana* i 2010. ┐

FACTS OM SYDAFRIKA

Fodboldspillet kom til Sydafrika i kolonitiden, sidst i 1800-tallet, fordi sporten var populær blandt britiske soldater.

FOTO: SCANPIX

Den 29. oktober 1998 modtog den daværende sydafrikanske præsident Nelson Mandela fem bind af Sandheds- og Forsøringskommissionens endelige rapport fra ærkebiskop Desmond Tutu, som var kommissionens formand. Rapporten afslørede forskellige politiske partiers menneskerettighedskrænkelser under apartheid-regimet.

Ubuntu-filosofien hjalp Sydafrika med at hele efter apartheid-regimets fald. Forskeren Christian B.N. Gade fra Aarhus Universitet har set nærmere på det afrikanske begreb.

KONFLIKTLØSNING PÅ AFRIKANSK

AF TINA LEE

Kender du ubuntu? Du er måske stødt på styresystemet Ubuntu eller den engelske Ubuntu Cola, der er lavet på Fairtrade sukker fra Afrika? Men ubuntu er mere end software og en læskedrik. Det er en afrikansk filosofi om menneskelige relationer. Eller sagt med ærkebiskop Desmond Tutus ord:

“Ubuntu taler om selve essensen af at være menneske. Når vi virkelig vil prise en eller anden, så siger vi “Yu, u nobuntu”: “Hør her, han eller hun har ubuntu”. Det betyder, at de er gavmilde, gæstfri, venlige, omsorgsfulde og medfølelse. De deler, hvad de har. Det betyder også, at min menneskelighed hænger sammen med og er uløseligt knyttet til deres. Vi hører med i et bundt af liv. Vi siger “et

menneske er et menneske gennem andre mennesker”.

En utrolig sympatisk livsfilosofi, hvilket også var årsagen til, at ph.d.-studerende Christian B.N. Gade fra Institut for Filosofi og Idéhistorie valgte at arbejde med ubuntu og konfliktløsning i sin ph.d.-afhandling. Det var hans vejleder, professor Steen Wackerhausen, som foreslog emnet. Christian B.N. Gade

“DU KAN FINDE TEKSTBELÆG, DER SIGER, AT KUN SORTE ER MENNESKER. DET ER KUN SORTE, DER KAN HAVE UBUNTU, OG KUN SORTE, DER ER AFHÆNGIGE AF HINANDEN.”

CHRISTIAN B.N. GADE, UBUNTU-FORSKER

Zulukongen Shaka (1787-1828), som ifølge en myte stod bag ubuntu-begrebet, var den mest indflydelsesrige leder af zulu-kongeriget. Shaka var leder for mere end 250.000 zuluer, og han kunne rejse en hær på mere end 50.000 mand.

➤ har altid interesseret sig for menneskerettigheder og konfliktløsning og har blandt andet holdt foredrag for Amnesty International.

MENNESKELIGHED OG IDENTITETS-FORSTÅELSE

Ordet ubuntu stammer fra Nguni-folkene, og de tidligste skriftlige kilder er fra 1800-tallet. Ifølge en myte var det zulukongen Shaka, der i sin tid dannede det etiske ideal ubuntu – menneskelighed – som alle zuluer skulle følge. Historien har Christian B.N. Gade fået af zuluprinsen Shange, som tilfældigvis bor i Danmark.

Helt op til 1980 var betydningen af ubuntu tilsyneladende blot “menneskelighed”, men da de sorte kom til magten i Zimbabwe, blev ordet også forbundet med en bestemt filosofi. I 1990’erne, efter afviklingen af apartheidstyret og oprettelsen af Sandheds- og Forsoningskommissionen, blev yderligere en betydning hægtet på. Ubuntu blev en bestemt identitetsforståelse. Det var dermed først i 1990’erne, at det ord-sprog, som i dag er uløseligt forbundet med ubuntu, blev tilføjet: *Et menneske er et menneske gennem andre mennesker*. Christian B.N. Gade opsummerer begrebet således:

– Jeg udvikler min menneskelighed alt efter, hvordan jeg relaterer mig til andre mennesker. Hvis jeg afhumaniserer dig gennem menneskerettighedskræn-

kelser, afhumaniserer jeg også mig selv – fordi vi hænger sammen.

SORT UBUNTU

De fleste beskrivelser af det afrikanske ideal tegner et meget romantisk billede, og Christian B.N. Gade har da også opdaget, at ubuntu er mere end Desmond Tutus glansbillede.

– Den sympatiske, inklusive version siger, at vi alle er mennesker, og alle kan have ubuntu. Men der er også en eksklusiv version. Nogle afrikanere er af den mening, at ikke alle er mennesker. Du kan finde tekstbelæg, der siger, at kun sorte er mennesker. Det er kun sorte, der kan have ubuntu, og kun sorte, der er afhængige af hinanden.

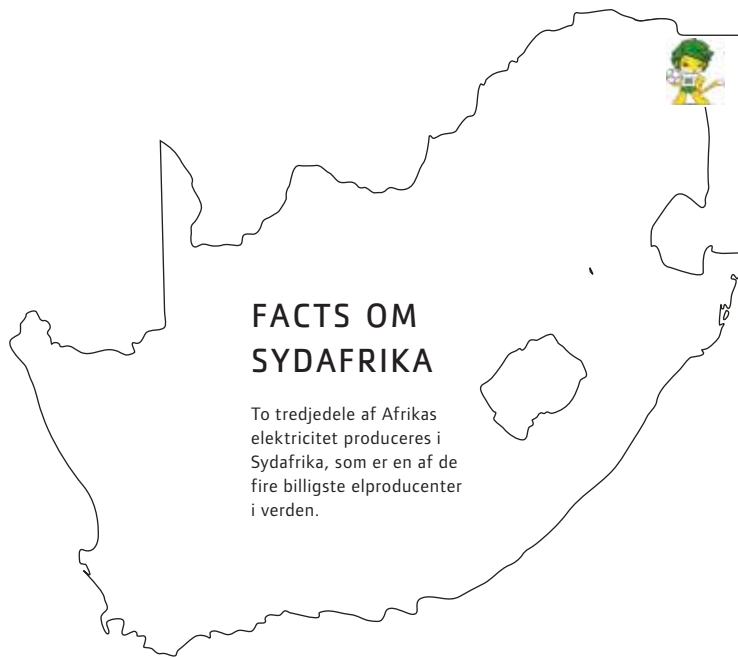
Forskeren har ikke svært ved at forstå, hvorfor nogle sorte afrikanere mener, at kun sorte er mennesker.

– Hvis man ser nogle af de ting, de hvide har gjort i Sydafrika, så er det ikke svært at komme til den slutning, at mennesker ikke kan gøre sådan nogle ting, siger Christian B.N. Gade.

Han understreger dog, at den sympatiske udgave af ubuntu er den mest fremherskende i Sydafrika.

STOR POLITISK BETYDNING

Sandheds- og Forsoningskommissionen byggede netop på den inklusive version af ubuntu, der siger, at alle, både hvide og sorte, er mennesker. Kommissionen

FACTS OM SYDAFRIKA

To tredjedele af Afrikas elektricitet produceres i Sydafrika, som er en af de fire billigste elproducenter i verden.

var en slags domstol, der blev nedsat efter apartheidstyrets fald med det formål at skabe forsoning i befolkningen gennem sandhed og tilgivelse. Christian B.N. Gade siger:

– For mig at se havde man brug for en filosofi, der kunne underbygge sandheds- og forsoningspolitikken. Tankegangen, som den blev fremført af Desmond Tutu, var, at vi er alle mennesker, og vi kan kun hele som nation, hvis vi alle heler sammen.

Afrikanerne var ikke de første til at formulere et ideal om at opføre sig menneskeligt over for andre. Det, der gør ubuntu til noget særligt, er, at begrebet, i den inklusive version, har haft stor politisk betydning.

– I Sydafrikas foreløbige forfatning fra 1993 skrev man: "There is a need for understanding but not for vengeance, a need for reparation but not for retaliation, a need for *ubuntu* but not for victimisation." På den baggrund har man refereret til ubuntu i Sydafrikas Constitution Court, som er landets højeste retsinstans. Da man afskaffede dødsstraf i landet i 1995, henviste man også til ubuntu, fortæller Christian B.N. Gade.

GODE RELATIONER GENSKABES

Retfærdighed i Sydafrika har traditionelt bestået i at genskabe harmoni i fællesskabet. Tidligere blev konflikter løst i en *inkundla* – en traditionel ret, som havde

karakter af et offentligt forum. Alle interesserede mødte op, og den anklagende forklarede, hvordan han var blevet krænket. Også gerningsmanden fik lov til at fortælle sin historie. Efter forklaringerne stillede de tilstedeværende spørgsmål og diskuterede, hvilken form for dom der ville være passende. Familien var den laveste "retsinstans". Meget alvorlige sager afgjorde høvdingen, men altid på baggrund af konsensus. Hovedformålet med domsfældelser i inkundlaen var ikke at sørge for overensstemmelse mellem forbrydelse og straf. Straffen skulle i højere grad bidrage til at genskabe gode relationer mellem offer og gerningsmand. Samme ide lå bag Sandheds- og Forsoningskommissionen. Men spørgsmålet er, i hvor høj grad kommissionen var inspireret af ubuntu? Det kan Christian B.N. Gade indtil videre ikke give et klart svar på.

– Men taler du med apartheidofre, som jeg har gjort, siger mange, at de bare gerne ville mødes med deres gerningsmand. De ville høre ham fortælle, hvorfor han handlede, som han gjorde, så de gode relationer kunne genskabes.

KOMMISSIONENS HALVE SUCCES

Målet med Sandheds- og Forsoningskommissionen var blandt andet at genoprette de ødelagte relationer mellem gerningsmænd og ofre. Ifølge de apartheidofre og kommissionærer fra Sand-

heds- og Forsoningskommissionen, som Christian B.N. Gade interviewede, skulle det ske på to niveauer. Dels et mentalt niveau og dels et materielt niveau. På det mentale niveau tilgav ofret ideelt set gerningsmanden, og ideelt set angrede gerningsmanden. På det materielle niveau gav Sandheds- og Forsoningskommissionen gerningsmanden amnesti på vegne af ofret og compensation til ofret på vegne af gerningsmanden. I virkeligheden fik gerningsmændene amnesti med det samme, mens ofrene endnu ikke har fået en ordentlig compensation. Det har de ikke glemt.

FORBRYDELSENE BLEV ANERKENDT

Til gengæld var Sandhedskommissionens store offentlighed, som afrikanerne kendte fra inkundlaen, vigtig for apartheidofrene. Under apartheidstyret blev både sorte og hvide sydafrikanere udsat for menneskerettighedskrænkelser, men medierne påstod, at apartheid-regimet ikke dræbte og torturerede politiske modstandere. Derfor var det ekstremt vigtigt for ofrene, at de kunne få lov til at fortælle deres historie i et offentligt forum. Det blev anerkendt, at forbrydelserne rent faktisk havde fundet sted.

– For mange af dem, jeg har talt med, har det haft en helende effekt. Processen har hjulpet dem til at genvinde den menneskelighed, de føler, at de har tabt gennem forbrydelserne. **L**

DEMOKRATI À LA ELKLIT

Professor Jørgen Elklit er manden, man ringer til, når der rundt om i verden skal afholdes valg for at stoppe konflikter. Han hjalp også demokratiet på vej i Sydafrika efter apartheidstyrets fald.

AF HELGE HOLLESEN

Rejsende i demokrati, kan man med en vis ret kalde Jørgen Elklit. Siden opbruddet efter den kolde krig har den 67-årige professor i statskundskab været vidt omkring på storpolitikens scene, hvor hans ekspertise i folkestyre og valgsystemer har bragt ham tæt på brændpunkter som Bosnien, Afghanistan og Sydafrika. En solid faglig ballast er naturligvis den grundlæggende årsag til Jørgen Elklits mange opgaver som valgobservatør og -konsulent. Men hans flair for det politiske spil og tilliden til hans arbejde er lige så

vigtige forudsætninger for, at han ofte pakker kufferten hjemme i Odder.

DEBUT I NEPAL

Rollen som rejsende konsulent i demokrati kom i stand på en lidt tilfældig måde, fortæller Jørgen Elklit. Det var en tidligere studerende og senere kollega ved instituttet i Århus, der som embedsmand i Udenrigsministeriet kom i tanke om valgforskerne i Århus, da Nepal i 1990 bad Danida om hjælp til at udarbejde en ny forfatning og afholde valg. Via daværende professor Ole Borre blev Jørgen Elklit involveret sammen med Peter Germer, professor i

statsforfatningsret, og endnu en jurist, lektor Tom Latrup-Pedersen. Sammen tog de til Kathmandu for at løse en opgave, de ikke tidligere havde prøvet.

– Men de godtog da vores forslag til, hvordan Danida kunne bidrage til afvikling af valget, og jeg vendte siden tilbage som rådgiver for den valgkommission, der blev oprettet.

SYDAFRIKA SOM ROLLEMODEL

Det er ikke Jørgen Elklits opgave at sælge demokrati à la Danmark. Kan han og kollegerne efter et valg konstatere, at det i alt væsentligt var frit og fair, og de involverede parter accepterer re-

FACTS OM SYDAFRIKA

Sydafrika har 11 officielle sprog: Afrikaans, engelsk, Ndebele, Xhosa, Zulu, Sesotho sa Leboa, Sesotho, Setswana, Swati, Tshivenda og Xitsonga.

sultatet, er succeskriteriet indfriet. Det gælder især, når et valg skal bidrage til at afslutte konfliktsituationer. Ansvar for, at det kan ske, har valgkommissionen. En sådan var Jørgen Elklit medlem af i Sydafrika, da landet i 1994 gik til det valg, som afsluttede apartheidstyret. For sin indsats dengang fik han i april 2004 en demokratipris, da landet fejrede tiåret for det første frie valg.

– Når det lykkedes så godt i Sydafrika, var det blandt andet fordi, vi inddrog alle parter i forberedelserne til valget – også de mest nationalistiske og højreorienterede tilhængere af fortsat apartheidstyre – og skabte en forståelse for alt det, der kan gå galt ved et valg, som ikke afvikles under optimale omstændigheder, forklarer Jørgen Elklit.

Indsatsen i Sydafrika har betydet, at det i dag er et foregangsland i den tredje verden.

– Afviklingen af et valg skal være kedelig og uproblematisk. Sådan er det normalt i Sydafrika, fordi man har en ekstremt kompetent administration, som står for valget.

Mange andre lande i regionen er ikke nået så langt. Tekniske problemer med at afvikle valg i f.eks. Kenya og Zimbabwe har betydet voldsomme uroligheder og anklager om snyd.

– Interessen for valget skal knytte sig til selve resultatet, og her sætter

Sydafrika en standard, som de andre lande ikke kan leve op til, siger Jørgen Elklit.

ÅBEN OG ÆRLIG

Åbenhed og ærlighed er kodeordene for Jørgen Elklit, når han agerer støt-tepædagog for demokratiet.

– Jeg prøver normalt at behandle alle ens, også selvom de i en bestemt sammenhæng ikke er så vigtige personer. I den forbindelse er beskedenhed en god egenskab. Man skal ikke komme og sige, man har løsningen på problemerne. En naturlig tilbageholdenhed bidrager i mange kulturer til at skabe den tillid, der er nødvendig ved siden af den faglige kompetence, siger Jørgen Elklit om konsulentopgaverne, som han som regel udfører på kontrakt med Danida eller internationale organisationer. Typisk afvikler han opgaverne over et par uger på ulønnet orlov.

– Af hensyn til arbejdet på instituttet har jeg det bedst med de korte missioner, siger professoren, der er overbevist om, at han sagtens kunne skabe sig en levevej på det internationale marked for "demokratikonsulenter".

– Men som ansat ved universitetet skal jeg i modsætning til

andre konsulenter ikke altid tænke på den næste opgave. Det giver både frihed og troværdighed i rådgivningen. Rundt omkring ved man jo, at jeg ikke behøver at indrette mig efter en arbejdsgiver, som gerne vil have bestemte svar, siger Jørgen Elklit, der foretrækker åbne analyseopgaver, som kalder på hans evne til at overbevise beslutningstagere om, at han har den gode løsning blandt flere mulige. ◀

I øjeblikket arbejder Jørgen Elklit med en amerikansk kollega på at udvikle et system, der ved hjælp af 54 indikatorer kan vurdere kvaliteten af et valg.

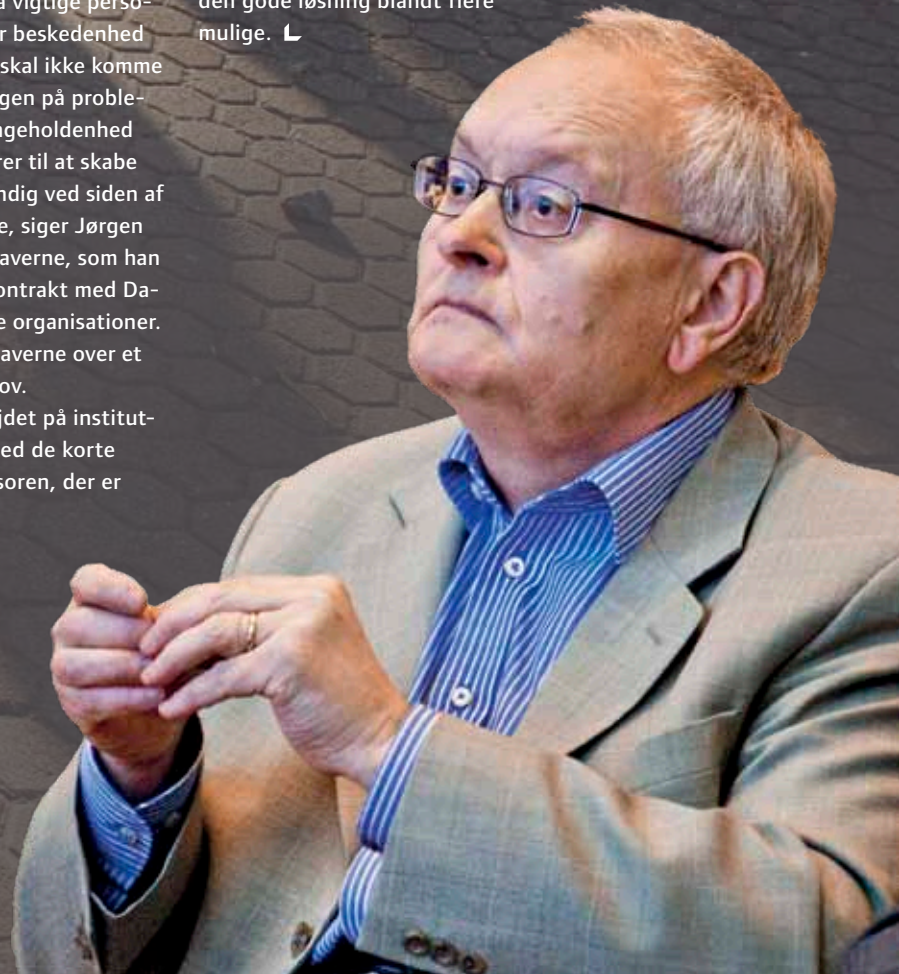

FOTO: SHUTTERSTOCK

SYDAFRIKANSK LITTERATUR HAR MISTET POLITISK INDFLYDELSE

I dag er sydafrikanske forfattere trådt ud af apartheids skygge. Det har mindsket den internationale interesse for sydafrikansk litteratur.

AF HELGE HOLLESEN

Raceadskillelse og apartheid var gennem næsten et halvt århundrede et nærmest uundgåeligt tema i sydafrikansk litteratur. Og det var – måske en anelse ironisk – hvide forfattere, der blev verdensberømte på at tematisere den systematiske undertrykkelse af den sorte befolkning.

– Modstanden mod apartheid blev manifesteret i litteraturen, og det gav litteraturen en stor politisk rolle. Men nu, hvor apartheid er væk, ser det ud som om, sydafrikansk litteratur har mistet noget af sin politiske betydning. Samtidig er den internationale interesse for sydafrikansk litteratur også blevet mindre, siger lektor Tabish Khair, der bl.a. underviser de engelskstuderende i postkolonial litteratur. Under den overskrift har han også beskæftiget sig med den engelsksprogede del af sydafrikansk litteratur.

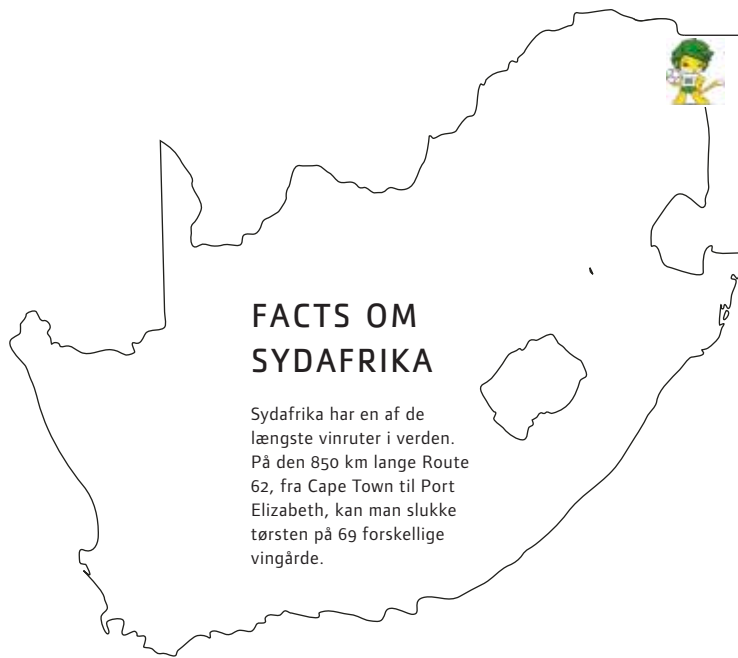
– De hvide forfattere, som skrev om apartheid, blev dengang opfattet som

mere interessante. Der var en tendens til at se ned på sort engelsksproget litteratur, fordi den var så åbenlys politisk og blev betragtet som propaganda, lyder den indiskfødte lektors forklaring på, at de farvede forfatters skildringer af apartheid aldrig fik samme internationale gennemslagskraft som bl.a. Nadine Gordimers og J.M. Coetzees, der begge modtog Nobelprisen.

MINDRE OPMÆRKSOMHED

Efter at Sydafrika ikke længere er synonymt med apartheid og censur, er de nye generationer af landets forfattere også blevet mindre synlige internationalt, konstaterer Tabish Khair.

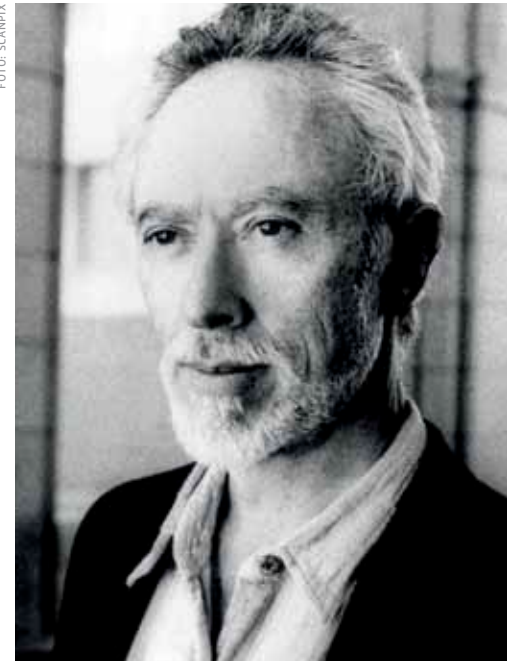
– Der er naturligvis unge forfattere, som beskæftiger sig med Sydafrikas store problemer med hiv, kriminalitet, vold og voldtægt, men også mere universelle og eksistentielle spørgsmål bliver i dag behandlet i romaner og lyrik. Og den bevægelse ud af apartheids

FACTS OM SYDAFRIKA

Sydafrika har en af de længste vinruter i verden. På den 850 km lange Route 62, fra Cape Town til Port Elizabeth, kan man slukke tørsten på 69 forskellige vingårde.

FOTO: SCANPIX

Den sydafrikanske forfatter og nobelprisvinder J.M. Coetzee valgte i 2004 at emigrere til Australien efter at være blevet beskyldt for racisme.

“DER VAR EN TENDENS TIL AT SE NED PÅ SORT ENGELSKSPROGET LITTERATUR, FORDI DEN VAR SÅ ÅBENLYS POLITISK OG BLEV BETRAGTET SOM PROPAGANDA.”

LEKTOR TABISH KHAIR

skygge tror jeg, kostede de nye generationer af forfattere opmærksomhed uden for landets grænser.

– I betragtning af Vestens egen lange historie med racisme var det forholdsvis nemt for os at forstå apartheid-problematikken. Men Sydafrika er et komplekst land, som man skal kende temmelig godt for at kunne følge de fortællinger og den lyrik, der kommer fra de yngste generationer, mener Tabish Khair.

MAGTENS VÆSEN

Spørgsmålet om, hvad det vil sige at være sydafrikaner, har optaget bl.a. forfatteren J.M. Coetzee, der i modsætning til en anden hvid forfatter som Nadine Gordimer ikke i samme grad peger på skurke og helte i det racedelte land. Esben Højbjerg Larsen har netop skrevet speciale om Coetzees forfatterskab på Litteraturhistorie med fokus på forfatterens beskrivelser af sydafrikanske topografier.

– Coetzees ærinde er ikke at tage

entydig stilling. Han beskriver de ydre og indre magtstrukturer, der følger af apartheid, og magtanvendelse som et hul, der suger alle til sig. Et andet tema er den tvetydighed, som præger den hvide befolkning, der både har dårlig samvittighed over for den farvede befolkning og på den anden side erkender, at undertrykkelsen af den var forudsætningen for den privilegerede tilværelse, som de hvide kunne opretholde under apartheid, siger Esben Højbjerg Larsen.

AFSKED MED SYDAFRIKA

Han fortæller, at Coetzee bruger arketypiske steder som den afrikanske farm til at afspejle, hvad det vil sige at være sydafrikaner. Det er steder, der bliver invaderet som i romanen *Age of Iron* fra 1990, hvor virkeligheden gradvist trænger ind i et forstadskvarter, som tidligere var meget beskyttet. Hans romaner har altid den hvide mands perspektiv med angsten for omvæltning. Esben Højbjerg

re Larsen mener, at romanen *Disgrace* (*Vanære*) fra 1999 er en af Coetzees bedste romaner.

– Den vakte mishag hos ANC-regimet pga. sin skildring af en voldtægt, som en gruppe farvede sydafrikanere begår mod en hvid kvinde. Den kost var for stærk for de nye magthavere, som anklagede Coetzee for racisme, selv om det var et reelt, men tabubelagt problem i det nye Sydafrika, han tog fat i.

Anklagerne for racisme var måske også årsagen til, at Coetzee i 2004 valgte at emigrere til Australien.

– Udviklingen i hans forfatterskab kan næsten ses som en afsked med Sydafrika. Det stedspecifikke forsvinder efterhånden og bliver afløst af en indre dialog hos hovedpersonerne. Hvorfor rejser jeg ikke bare væk? Måske Coetzee havde udtømt sit emne? I hvert fald handler hans seneste romaner om at være emigrant i den globaliserede verden, fastslår Esben Højbjerg Larsen.

VOLDEN ER ALDRIG

SORT ELLER HVID

Nelson Mandela blev af vestlige statsledere udråbt som farlig terrorist. Siden trykkede de samme mennesker ham i hånden som Sydafrikas første demokratisk valgte præsident. Historien om Nelson Mandela og ANC beviser, at ord som terrorist og terrorgrupper er flygtige – og altid skal ses i en politisk sammenhæng.

AF BJØRG TULINIUS

Hans selvbiografi står på boghylden i både strandvejsvillaen og kollegieværelset. Og på opslagstavler og vægge hænger hans profil forevigtet på forskellige fotoplakater.

Hans historie er som skåret over den klassiske eventyrskabelon – om den helt specielle mand, der måtte så grueligt meget igennem og kæmpe så længe, før han til sidst nåede retfærdigheden – og blev forsoneren over dem alle.

Men det er kun nutidens historiefortælling om Nelson Mandela.

FRA FÆNGSEL TIL FORSONING

Engang blev han betegnet som terrorist, som farlig for sit land og for os.

For Nelson Mandela og ANC blev set som Sovjetunionens frontkæmpere og var derfor på den forkerte side i den globale borgerkrig mellem østblokken og den vestlige verden.

– Helt frem til 1989 legitimerer apartheid-regimet sig med, at Sydafrika er en frontlinjestat i den kolde krig, fortæller Mikkell Thorup, lektor og ph.d. ved Institut for Filosofi og Idéhistorie.

Mikkell Thorup har i sin forskning be-

skæftiget sig meget med vores definitioner på begreber som vold og terror og er derfor også optaget af den usædvanlige historie om den sydafrikanske oprørsleder, der ender med at blive samlende figur for en hel nation.

– I dag hylder vi jo både Mandela og ANC. Men vi glemmer, at alt dengang – ja, hele verdenskortet – blev tolket ind i en koldkrigslogik. Mange af de borgerlige politikere herhjemme udtrykte også både støtte til og forståelse for det racistske apartheid-regime. De fremhævede Sydafrika som en vigtig "ressource-allieret", og derfor skulle vi heller ikke blande os i landets interne styreform. Argumentet var, at det helt sikkert kun ville blive værre, hvis de sorte kom til magten.

Set i det lys er det derfor heller ikke underligt, at en Pentagon-rapport så sent som i 1988 beskriver Mandelas ANC som en af verdens "mest berygtede terrorgrupper".

Men året efter falder Muren i Berlin. Og så ser verdenskortet og betegnelserne pludselig anderledes ud.

Hardlineren Pieter Botha kunne ikke længere regne med ubetinget støtte fra sine tidligere allierede, og det racistske

regime begyndte under den nye præsident Frederik de Klerk at åbne for dialog og forhandlinger med styrets tidligere erklærede dødsfjende.

I 1990 kommer Mandela ud af fængslet, hvor han har siddet siden 1964. Og i 1994 tiltræder han embedet som landets første demokratisk valgte præsident. Overgangen fra de blodige kampe og flere generationers massive undertrykkelse af de sorte til forsoning og sameksistens er uden lige i historien.

VORES VOLD OG DERES VOLD

Apartheid-regimet var kendt og berygtet for sine ofte meget brutale overgreb mod den sorte flertalsbefolkning. Et af de blodigste fandt sted i marts 1960, da politiet åbnede ild mod en gruppe sorte, der var forsamlet foran politistationen i townshippen Sharpeville lidt uden for Johannesburg. Anledningen var en fredelig demonstration mod en meget forhadet bestemmelse, der påbød alle sorte altid at bære pas – som var de fremmede i deres eget land. Under det, der senere blev kaldt Sharpeville-massakren, døde 69 mennesker, heraf 8 kvinder og 10 børn. 180 blev såret.

– Historien om apartheidstyret på

FACTS OM SYDAFRIKA

Sydafrika er verdens største producent af krom, mangan, platin og vanadium.

FOTO: LARS KRUSE/AU-FOTO

Mikkel Thorup har i sin forskning beskæftiget sig meget med vores definitioner på begreber som vold og terror og er derfor også optaget af den usædvanlige historie om den sydafrikanske oprørsleder, der ender med at blive samlende figur for en hel nation.

“TERRORIST OG TERRORGRUPPE ER FØRST OG FREMMEST POLITISKE BEGREBER, DER BRUGES I FORHOLD TIL AT UDPEGE NOGLE SOM DE FORKERTE UDØVERE AF VOLD.”

MIKKEL THORUP, LEKTOR OG PH.D. VED INSTITUT FOR FILOSOFI OG IDÉHISTORIE.

Vi tænker nærmest pr. automatik, at den statslige vold altid er legitim, mens den ikke-statslige må være illegitim. Men al politisk vold er illegitim, mener idehistorikeren Mikkel Thorup.

➤

den ene side og ANC på den anden side viser, at det ikke handler om, hvilken form for vold, eller hvor megen vold, der skal til for at blive betegnet som terrorister eller terrorgrupper, forklarer Mikkel Thorup.

Idehistorikeren peger på, at man med lige så god ret kunne have kaldt ANC for en oprørsgruppe, en fr

ihedsbevægelse eller en social organisation. Men ved at benævne ANC som én ting, nemlig terrorbevægelse, ekskluderede man alle de andre ting.

– Terrorist og terrorgruppe er først og fremmest politiske begreber, der bru-

ges i forhold til at udpege nogle som de forkerte udøvere af vold. Mens den vold, der så bliver brugt for at bekæmpe terroristerne, jo naturligt nok kan udpeges som den rigtige vold, som den legitime vold. Men politisk vold ER terror, ligegyldigt om den udføres af en stat eller af en ikke-statslig organisation, fastslår Mikkel Thorup.

Han mener, at vi forholder os meget ureflekteret til vold, og at vi nærmest pr. automatik tænker: Den statslige vold er altid legitim, mens den ikke-statslige må være illegitim. Idehistorikeren opfordrer til, at vi i stedet kalder al politisk vold for illegitim. Volden kan måske godt være nødvendig i en eller anden sammenhæng for at nå et eller andet mål. Men det bør altid være nødvendigt at argumentere for brugen af den.

– For eksempel kan vi ikke bare sige, at krigen i Afghanistan eller Irak sker på grund af humanitære hensyn og så lukke øjnene for den vold, vi rent faktisk udøver. Vi må se i øjnene, at krig ER vold, og at megen krig i dag rammer civile og uskyldige ofre – noget af det, der jo ellers er med til at definere terror. Vores vold er ikke pr. automatik mere moralsk rigtig, bare fordi den er vores. Tænk på de folk i Afghanistan, der regelmæssigt oplever, at der falder en bombe, som dræber en række civile. Det er måske ikke så underligt, hvis de opfatter OS som terroristerne og Al-Qaeda eller Taleban som beskytterne.

STÅ VED, AT DET ER VOLD

Nelson Mandela er ifølge Mikkel Thorup en af dem, der mest klart og tydeligt åbent har erkendt, at han har benyttet volden som nødvendigt middel.

I 1961 blev han leder af ANC's væb-

nede fløj, og tre år senere holdt han en meget berømt tale, hvor han forklarer, hvorfor han mener, sabotage er et nødvendigt middel i kampen mod apartheid.

– Mandelas tale fra 1964 er et af de stærkeste retoriske forsvar for brugen af vold, mener Mikkel Thorup.

I talen erkender Mandela åbent, at ANC begår vold i form af sabotage, men han siger samtidig, at sabotage er den mindste form for vold, der er nødvendig i kampen mod den generaliserede form for vold, som de sorte sydafrikanere er udsat for på det tidspunkt. Mandela afsværger aldrig brugen af vold i kampen mod overmagten. Selv da han bliver præsident, anerkender han, at ANC brugte vold, og han indrømmer, at man nogle gange gik for langt, men siger samtidig, at det var uheldige nødvendigheder i frihedskampen.

Og fordi Nelson Mandela står ved sine handlinger og kalder dem det, de er – nemlig vold – er han et forbillede, lyder konklusionen fra Mikkel Thorup.

Som kontrast peger han på, hvordan vi tit kalder vores handlinger for noget andet, end de i virkeligheden er. For eksempel når politikerne står på Folketingets talerstol den ene dag og erklærer, at "vold løser ingenting" – og så den næste dag sender et nyt hold soldater til Afghanistan.

– Men den fornægtelse af kendsgerningerne hjælper altså ikke de soldater, vi sender af sted. For de ved godt, hvad det er for en virkelighed, de bliver sendt ud til. De er godt klar over, det er en volds handling at skyde et andet menneske – og at det er den opgave, vi sender dem ud til. Det lyder bare ikke så pænt, som humanitær intervention gør. Men hvorfor ikke være ærlige?, lyder det udfordrende spørgsmål fra idehistorikeren. **L**

FACTS OM SYDAFRIKA

Jordens største og ældste meteorkrater blev til for 2 mia. år siden og er et af otte steder i Sydafrika, som står på UNESCOs verdensarv-liste.

HIV-virus blev i sin tid overført fra abe til menneske – måske af en mandril som vist på billedet. Mange aber har HIV uden at blive syge af det.

VACCINE PÅ VEJ

HIV og AIDS er Sydafrikas største problem. En gruppe Århus-forskere er tæt på at udvikle en HIV-vaccine, der kan redde millioner af afrikaneres liv.

AF IDA HAMMERICH NIELSON

AFRIKA I BEGYNDELSEN AF 1900-TALLET

En abe springer ned fra et træ og bider et menneske.

SAN FRANCISCO I BEGYNDELSEN AF 1980'ERNE

Lægerne på et af hospitalerne i byen undrer sig. Flere mennesker bliver indlagt med en mystisk svampeinfektion, som lægerne ikke har set før. Et lignende scenarie udspiller sig kort tid efter på et hospital i New York. Lægerne bliver enige om, at patienterne på de to hospitaler fejler det samme; de har en mystisk sygdom, som tilsyneladende slår immunforsvaret ud af kraft. Men hvad sygdommen skyldes, og hvordan den smitter, ved de ikke. Året efter finder lægerne ud af, at patienterne med den mystiske sygdom har haft sex

med hinanden. Og så går det stærkt. Kort tid efter navngiver man syndromet AIDS og finder senere ud af, at det er en virus.

AFRIKA ÅR 2010

Siden HIV-viruset for første gang spredte sig fra abe til menneske, har det hærget Afrika som en bibelsk plage. I dag sidder sygdommen i millioner af afrikanere. Forekomsten af sygdommen stiger, jo længere sydpå man kommer, og i Sydafrika skønner WHO, at ca. 18 procent af den voksne befolkning har HIV.

SKEJBY ÅR 2010

På Skejby Sygehus sidder en mand, som måske har løsningen ➤

FOTO: SKC-HU

Der er flere voldtægter per indbygger i Sydafrika end i noget andet land.

En af grundene til de mange seksuelle overgreb mod børn er den udbredte vrangforestilling, at sex med en jomfru kan kurere AIDS.

>

på Afrikas massive AIDS-problem. På Infektionsmedicinsk Afdeling, hvor den sødlige lugt af sygdom hænger tungt i gangene, og de obligatoriske saftvandskander flokkes på rullebordene, finder vi professor Lars Østergaard. Han er en del af det tværfaglige forskningsprojekt SKAU (en sammenskrivning af Skejby og Aarhus Universitet), som i flere år har arbejdet på at udvikle en HIV-vaccine. Og nu er de tæt på.

– Hvis du skal vaccineres mod mæslinger, får du en lille smule af sygdommen, så dit immunsystem kan reagere på den og dermed beskytte dig resten af livet. På samme måde med HIV. Hvis du skal vaccineres mod denne sygdom, er det faktisk bedst at få en lille portion af virus. Problemet er bare, at man ikke kan give en lille portion HIV, uden den sætter sig ind i cellerne og ødelægger hele immunsystemet, siger Lars Østergaard.

I et tæt samarbejde med bl.a. lektor Mogens Duch og professor Finn Skou Pedersen fra Molekylærbiologisk Institut og forskere fra Center for Bioinformatik

FACTS OM SYDAFRIKA

Den sydafrikanske hjertespecialist Dr. Christiaan Barnard skrev lægehistorie i 1967, da han som den første gennemførte en hjertetransplantation på et menneske.

(BIRC) opdagede forskerne fra Skejby, at de kunne ændre i overfladestrukturen på HIV-virusset, så de kunne slukke for den immunedbrydende virkning samtidig med, at virus så ud som normalt. På den måde kan immunsystemet reagere på det ombyggede virus, der er helt ufarligt.

– Vi har afprøvet vaccinen på dyr med lovende resultater. Næste skridt er at videreudvikle vaccinen og teste den på mennesker, men det kræver flere penge, som vi er i gang med at skaffe, siger Lars Østergaard.

I forvejen får forskergruppen støtte fra bl.a. internationale fonde, EU og Østjysk Innovation.

FREMTIDEN

Lars Østergaard håber, at man om få år kan teste vaccinen på en stor gruppe afrikanere. Halvdelen af testgruppen skal have saltvand for at teste virkningen af præparatet. Hvis vaccinen har den ønskede effekt, er alle problemer dog ikke løst. Der vil være en lang implementeringsfase, hvor det handler om at få vaccineret 75-80 procent af

alle afrikanere, før de bliver seksuelt aktive.

– Det kan man jo sagtens sidde ved et skrivebord og sige, men faktum er, at det bliver meget svært. Hvis man har været i Afrika, ved man, at man ikke bare lige kan bestille en taxa og køre ud og vaccinere. Nogle steder er der hverken veje eller strøm. Men verdenshistorien har heldigvis vist, at WHO kan løfte sådanne opgaver. De har f.eks. udryddet kopper med vaccinationer. Så det kan lade sig gøre, siger han.

Hvordan føles det egentlig at være så tæt på noget, som kan redde så mange menneskers liv?

– Jeg vil nu stadig sige, at det føles langt væk! Men det er utrolig spændende at være med i processen lige fra den første vanvittige ide til den eventuelle løsning. Forskere over hele verden arbejder med at finde en virksom vaccine, og det er jo ikke sikkert, at det er os, der knækker koden. Men jeg tror, vi på Aarhus Universitet har en klar fordel i de unikke tværfaglige samarbejder. **L**

HVAD ER HIV OG AIDS?

HIV (humant immundefekt-virus) er et virus, som kan smitte, hvis man får det på slimhinderne eller i blodet. Når HIV kommer ind i kroppen, trænger det ind i de hvide blodlegemer og ødelægger dem. Da de hvide blodlegemer er en vigtig del af vores immunforsvar, bliver den HIV-smittedes immunsystem alvorligt svækket, og personen bliver meget syg og kan dø af infektioner, som normalt ikke er dødelige. Fra man bliver smittet med HIV, til man bliver syg, går der mellem otte og ti år. Når man begynder at få infektioner med mikroorganismer, som man normalt ikke bliver syg af, siger man, at man har AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome). WHO skønner, at der på verdensplan findes 33,4 millioner HIV-smittede.

MEDICIN MOD HIV

Siden HIV-virus blev opdaget, har lægerne forsøgt at finde et præparat, der kunne kurere sygdommen. Uden held. I dag har man udviklet en medicin, som kan holde produktionen af vira nede, så patienten føler sig rask i meget lang tid. Medicinen skal tages hver dag, har ofte mange bivirkninger og er kun til rådighed for smittede i den vestlige verden.

HIV I SYDAFRIKA

Sydafrika er det land i verden med flest HIV-smittede. Omkring 18 procent af den voksne befolkning har sygdommen ifølge WHO. Det hænger først og fremmest sammen med, at der ikke har været den nødvendige politiske bevågenhed omkring problemet fra starten, siger professor Lars Østergaard fra Skejby Sygehus.

Mens danskerne har verdensrekord i tillid til andre mennesker, scorer Sydafrika bundkarakterer i de internationale målinger. Det har vidtgående konsekvenser, at man ikke tør stole på hinanden, forklarer en professor.

NÅR MAN IKKE TØR STOLE PÅ HINANDEN

AF KRISTIAN SERGE SKOV-LARSEN

Gert Tinggaard Svendsen har selv oplevet forskellen på nærmeste hold.

– Jeg var til en konference i Sydafrikas næststørste by Durban. Så snart jeg stod ud af flyveren, kunne jeg mærke, at noget var radikalt anderledes. Der var bevåbnede vagter over det hele. Lynhurtigt i løbet af den første dag justerer man sin tillid til andre mennesker fra det høje niveau, vi normalt har hjemme i Danmark, til den meget lavere tillid, som passer til det samfund, man er i. Ellers får man et meget kort liv, siger han.

SKAL IKKE SKRIVE NED

Den sidste bemærkning bliver afleveret med et tørt grin. Men professoren fra Institut for Statskundskab, der til daglig forsker i netop betydningen af tillid og social kapital, understreger, at det var en meget skræmmende oplevelse pludselig rent fysisk at befinde sig i et lavtillids-samfund.

Og han forklarer, at forskningen viser, at tillid betyder langt mere end bare muligheden for at gå i fred på gaden.

– Hvis nu jeg stod og manglede en cykel, og du havde en i overskud, så kunne du og jeg uden problemer aftale, at jeg fik den nu, og at jeg afleverede pengene på tirsdag. Og det uden at vi nødvendigvis behøvede at lave en kontrakt, eller at du skulle overveje, om du kunne leje Hells Angels til at hente pengene, hvis jeg ikke afleverede dem. Fordi vi stoler på hinanden, kan vi handle meget hurtigere og billigere, og vi behøver ikke skrive så meget ned og bruge kræfter på kontrol. Det kan to fremmede mennesker gøre i Danmark, fordi vi generelt har høj tillid til hinanden.

KAN TILTRÆKKE VIRKSOMHEDER

Gert Tinggaard Svendsens forskning undersøger både, hvad høj og lav tillid betyder for et samfund, og ikke mindst hvordan man kan genskabe tilliden, hvor den er væk.

– Megen tillid skabes selvfølgelig fra neden. Men den nyeste forskning tyder på, at hvis man i en længere periode ovenfra kan sikre gode, stabile og gennemsigtige demokratiske institutioner som f.eks. domstole, demokrati og ikke

mindst ingen korruption, så giver det den fornødne ro til, at tilliden kan vokse frem nedefra, siger han.

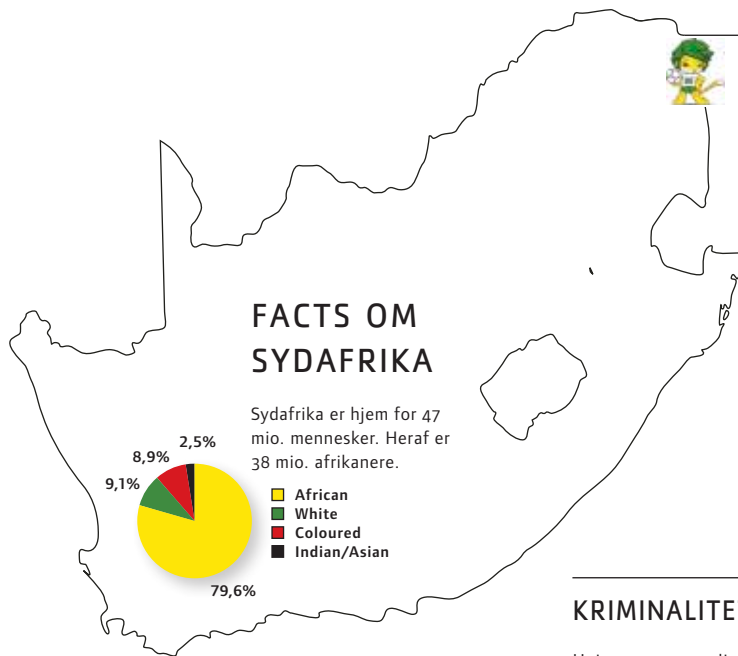
Netop Danmarks og de andre nordiske landes lange periode med stabilitet mener Gert Tinggaard Svendsen, kan være en hovedårsag til, at vi scorer så højt i målingerne af tillid til vores medmennesker. Og han forklarer, at de nyeste undersøgelser faktisk viser, at den danske tillid er stigende – en kendsgerning, som vi i højere grad kunne se som et internationalt konkurrenceparameter.

– At vi lever i et samfund med høj tillid, gør det både billigere at drive virksomhed, og det gør os også mere lykkelige, viser undersøgelserne. Og det er vel ganske intuitivt, hvorfor det er tilfældet. Vi behøver ganske simpelt ikke være bange for liv og lemmer som i Sydafrika.

SAMFUNDET FALDER SAMMEN

Tilbage på Sydafrika-konferencen i 2007 fik deltagerne en hurtig lektion i, hvordan det er at leve i et lavtillidssamfund til daglig.

– Den første dag på konferencen ud-

KRIMINALITET I SYDAFRIKA

Hvis man som rolig skal en tur til VM i Sydafrika, bør man udvise forsigtighed.

Ifølge det amerikanske Overseas Security Advisory Council – der svarer lidt til Udenrigsministeriets rejsevejledninger – er Sydafrika det land i verden med fjerdeflest røverier per indbygger, næstflest antal mord og allerflest voldtægter med 100 voldtægter om dagen.

Hver dag er der 39 tilfælde af bilrøverier, hvor både bil og chauffør tages med, og 219 almindelige biltyverier. I 2008 var der desuden 423 bombninger af pengeautomater for at få kontanterne ud – eller over en bombe om dagen i gennemsnit.

brød der nærmest panik, fordi så mange deltagere blev overfaldet. Røverne stod og ventede ude foran hotellet, og teknikken var, at den ene satte sig oven på offeret og holdt en kniv mod struben, mens den anden gennemrodede lommerne. Så bestilte arrangørerne en bus, så vi kunne løbe fra forhallen ud i bussen, så vi ikke blev overfaldet, siger Gert Tinggaard Svendsen og understreger, at han ikke har forsket specifikt i Sydafrika og ikke kender landet ud over sine personlige oplevelser.

Men han ved, at det generelt kan have vidtgående konsekvenser, hvis tilliden til medmennesker og samfundet er væk.

– Du betaler ikke skat, fordi naboen

ikke gør det, og fordi du ikke stoler på, at du får noget tilbage for pengene. Du stoler ikke på retssystemet, fordi modparten kan have bestukket dommeren. Det er ikke de bedste, som kommer ind på universiteterne, fordi de kan have bestukket sig til bedre eksamenspapirer. Fællesskabet falder i praksis sammen, hvis tilliden er fraværende, siger han. **L**

SÅDAN MÅLER MAN TILLID

Tillid i et samfund kan måles ved at spørge et udsnit af befolkningen, om "de fleste andre mennesker er til at stole på".

Ved sidste undersøgelse i 1999-2001, hvor både Danmark og Sydafrika var med, blev tilliden i 70 lande undersøgt. Danmark havde den højeste tillidsscore i undersøgelsen med 66,5 procent, der svarede ja til spørgsmålet. Sydafrika var nummer 63 med kun 11,8 procent.

KILDE: WORLD VALUES SURVEY

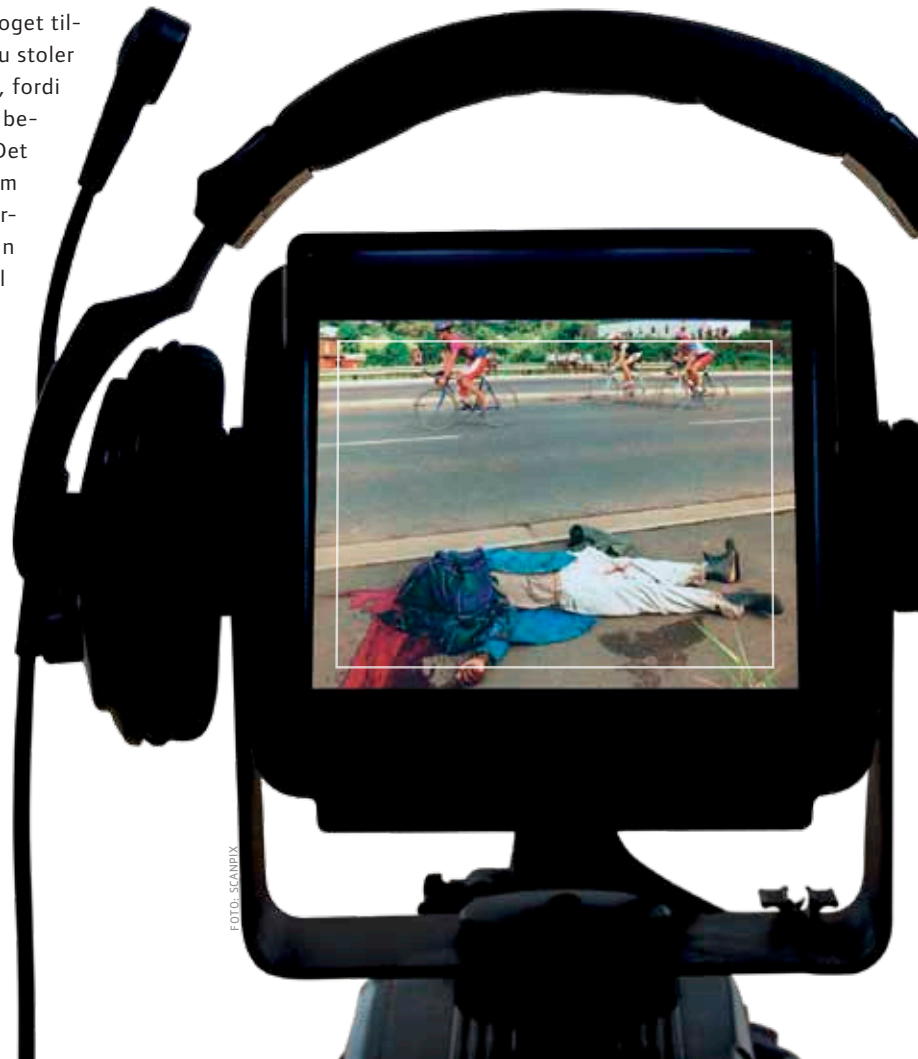

FOTO: SCANDIX

Bandet Fokofpolisiekar blev dannet i 2003 og var det første punk-rock band i Sydafrika, der sang på afrikaans. Deres kontroversielle navn, som på dansk betyder "Skrid politibil", deres udtalelser og opførsel har fået stor opmærksomhed, og de er blevet et symbol på en genopblomstring af afrikaans rock. Bandet er stadig meget populært i Sydafrika.

DET POLITISK UKORREKTE SPROG

Det farverige sprog afrikaans er vokset op på sydafrikansk jord. Sproget har været et forhadet symbol på apartheidbevægelsen, men har i dag fundet ny popularitet i kulturlivet.

AF TINA LEE

– Hottentotter er ikke et særligt pænt ord. Det refererer til den måde, de indfødte talte på – "hot" og "tot", fortæller lektor Peter Slomanson fra Afdeling for Engelsk på Aarhus Universitet og udstøder nogle høje kliklyde.

Den amerikanske lektor er midt i fortællingen om, hvordan sproget, der siden hen blev synonymt med apartheid, udviklede sig. Khoikhoi-folket, eller hottentotterne, som europæerne kaldte dem, udgjorde størstedelen af de afrikanere, som den første hollandske koloni

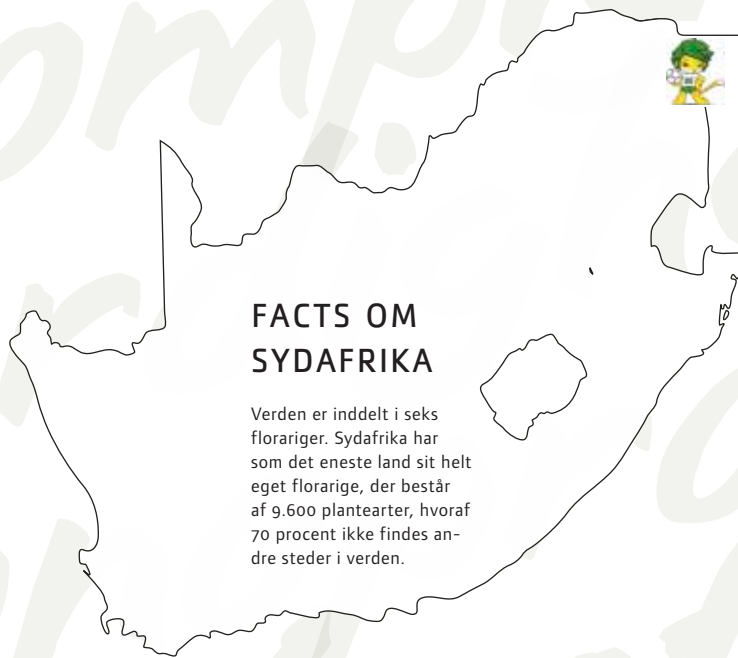
i Sydafrika handlede med, og de havde stor indflydelse på det hollandske sprogs udvikling til afrikaans.

HOLLÆNDERE, HOTTENTOTTER OG HUSSLAVER

Historien om afrikaans tager sin spæde begyndelse i 1500-tallet på Sydafrikas spids, Kap det Gode Håb. Der var sporadisk kontakt mellem de lokale hottentotter, khoikhoi-folket, og europæere. Først portugisere og englændere og siden det folk, som ville få størst indflydelse i forhold til afrikaans og landet generelt – hollænderne.

Hollænderne oprettede en koloni i 1652, da Det Hollandske Ostindiske Kompagni ønskede en provianteringsbase for selskabets skibe, der sejlede mellem Europa og det malaysiske øhav. Tyskere, skandinaver og franskmænd slog sig også ned i bosættelsen – og som for khoikhoi-folket blev hollandsk deres andetsprog. I årenes løb var der både handel, krig og ægteskaber mellem europæerne og de lokale khoikhoier.

– Den øgede kontakt mellem den indfødte og hollænderne betød, at khoikhoi-folket begyndte at ændre sprog og tale en slags hollandsk – og

FACTS OM SYDAFRIKA

Verden er inddelt i seks florariger. Sydafrika har som det eneste land sit helt eget florarige, der består af 9.600 plantearter, hvoraf 70 procent ikke findes andre steder i verden.

hollændernes sprog blev påvirket af khoiernes version af hollandsk, fortæller Peter Slomanson.

De hvide farmerfamilier i Cape-området havde mange medlemmer, som også inkluderede slaver, der nærmest var en del af familien. Overraskende nok har også indere og indonesere haft stor indflydelse på afrikaans. Mange af husslaverne var fra Indonesien og talte en variant af malajisk. Det konstante samspil mellem børn af forskellige farver gav mange hvide børn et kompromissprog baseret på hollandsk som andetsprog, som det blev talt af indonesiske slaver og khoier.

Efterkommere af de tidlige hvide bosættere og de "farvede" mennesker af blandet oprindelse har talt denne type hollandsk frem til i dag. Nu hedder det afrikaans, siger Peter Slomanson, der har arbejdet med afrikaans i forbindelse med sin ph.d.

APARTHEID

Afrikaans blev med tiden et symbol på undertrykkelse og stærkt associeret med apartheidregeringen, fordi apartheid er et afrikaans ord. Nogle farvede, en samfundsgruppe, der på mange måder er ansvarlig for skabelsen af afrikaans, afviser nu deres modersmål.

– De vil ikke have noget med afrikaans at gøre, fordi det stadig forbindes med apartheidregimet. De taler hellere

engelsk, der ses som et neutralt sprog, siger Peter Slomanson.

Hvilket sprog, man taler, er også et spørgsmål om social klasse. Hos den farvede middelklasse forbinder man afrikaans med arbejderklassestatus.

EN SLAGS GULDALDER

Statusproblemerne betyder ikke, at det hollandsk-klingende sprog har fået en permanent plads i skammekrogen. Peter Slomanson argumenterer for, at afrikaans gennem kulturen oplever en slags post-apartheid guldalder.

– Apartheidregimet var karakteriseret ved omfattende censur og social kontrol. Enden på styret betød en enorm øget ytringsfrihed, og mange flere farvede afrikaanstalende forfattere og musikere har siden markeret sig i sydafrikansk kultur på afrikaans. F.eks. er det farvede hiphop band Brasse vannie Kaap – Brødre fra Cape – blevet populært ved at synge på Caperegionens farvede afrikaansdialekt.

AFRIKAANS HOS NABOEN

Sydafrika er ikke det eneste land, hvor man finder sproget afrikaans. Under Anden Verdenskrig besatte Sydafrika Namibia, og de sydafrikanske administratorer talte overvejende afrikaans. Det har ført til, at sproget er meget mere udbredt her end i Sydafrika.

– Afrikaans var et fælles sprog meget længe i Namibia i modsætning til Sydafrika, hvor konkurrencen fra engelsk var stor. Tager du til Namibia i dag, vil du høre meget afrikaans, men du vil ikke se det på skrift mange steder, fordi det ikke har officiel status, fortæller lektor Peter Slomanson fra Afdeling for Engelsk.

SPROG I SYDAFRIKA

Ifølge den sydafrikanske regerings hjemmeside har flest sydafrikanere zulu som modersmål efterfulgt af xhosa. Afrikaans får en tredjeplads med 13,3 procent "native speakers". Størstedelen af sydafrikanerne har engelsk som andetsprog.

I dag er afrikaans et indfødt sprog på linje med zulu og xhosa. Her og der finder man rester af den tidligere status: På den sydafrikanske møntfod rand står teksten både på engelsk og afrikaans. Det samme gælder skilte i lufthavne og andre steder.

UDVIKLING GENNEM FODBOLD

AU-alumne Christian Kolthoff skaber vækst i en slumby ved hjælp af fodboldspil på en kunststofbane

Christian Kolthoff stiftede Innovaid South Africa sammen med to andre executive MBA-studerende, Nete Ramlau-Hansen og Erik Jul-Nielsen, i 2008. Ideen bag Innovaid er at støtte lovende forretningsideer med erfaring, sparring og om muligt penge. I dag er Christian Kolthoff den eneste af de tre stiftere, som fortsat arbejder med Innovaid.

AF TINA LEE

Da Christian Kolthoff læste executive MBA på Handelshøjskolen i Århus, var han på et studieophold i Sydafrika med sine medstuderende. De besøgte Khayelitsha, en township uden for Cape Town,

hvor mange mennesker sad og lavede ingenting. Det fik Christian Kolthoff til at udvikle projektet *Innovaid South Africa*.

– En del virksomheder og privatpersoner sender penge til Sydafrika, men det flytter ikke noget. Giv dem nogle midler til at etablere sig for, men giv også lovende projekter den viden, der skal til, for at de kan etablere sig. *Innovaid* skulle være unik ved ikke kun at tilføre midler men også kompetencer, fortæller Christian Kolthoff.

TURISTERNE ELSKER DET

Et af de projekter, Christian Kolthoff støtter via *Innovaid*, er *Ambitious Youth of Khayelitsha* (AYK). Projektet drives af 8 lokale mænd, som forsøger at udnytte to af Sydafrikas store industrier – sport og turisme. Det sker med hjælp fra en kunststofgræsbane, som tjener flere formål. Banen er stedet, hvor turister og lokale mødes i arrangerede fodboldkampe, så turisterne kommer ind på livet af de lokale beboere. Ifølge den lokale projektkoordinator Gerald Jacobs, som er betalt af *Innovaid*, elsker turisterne konceptet.

Kunststofbanen er også stedet, hvor

de 8 mænd bag AYK-projektet arrangerer fodboldkampe for unge og ældre for at få dem væk fra gadens kedsomhed og kriminalitet. Efter kampene er der oplysningsmøder, hvor problemerne med vold og stoffer i lokalsamfundet bliver vendt.

MÅL: NEM CSR OG OVERSKUD

På længere sigt er Christian Kolthoffs mål med *Innovaid South Africa* at gøre det nemt for virksomheder at arbejde med social ansvarlighed, også kaldet CSR.

– CSR er in, men det kræver et kæmpe arbejde. Min ambition er, at virksomheder, der vil markedsføre sig med en CSR-profil, går til *Innovaid South Africa*. Hvis restaurant Noma f.eks. vil have et projekt, hvor madvarer indgår, så skal vi have en "hyldevare", der matcher behovet, fortæller han.

Målsætningen i Sydafrika er, at *Innovaid*s projekter bliver rentable. Christian Kolthoff siger:

– Drømmen er små selvkørende virksomheder. Det kunne være fantastisk, hvis AYK genererer et overskud, der gør, at projektet kan vokse og måske kopieres til andre townships. ┐

FACTS OM SYDAFRIKA

I 2009 overhalede Kina
USA og Tyskland som
henholdsvis Sydafrikas
største eksportmarked
og eksportør.

Innovaid-folkene mener, at verdensmesterskaberne vil være med til at sætte spot på fodboldprojektet AYK.

Al forskning skal kunne forklares, så almindelige mennesker fatter, hvad det handler om, mener fysikeren Jakob Kibsgaard. Han blev tiltrukket af Aarhus Universitets naturvidenskabelige profil og er efter otte år i Århus nu gået i gang med en postdoc på verdens måske bedste universitet Stanford University i Californien.

FORMIDLINGENS FIGHTER

“DET ER ALFA OG OMEGA, AT DU ER
I STAND TIL KORT OG KONCIST AT
FORTÆLLE, HVAD DU FORSKER I.”

JAKOB KIBSGAARD, POSTDOC

Jakob Kibsgaard har en særlig evne til at gøre forskningsresultater spændende og relevante. Den evne brugte han også i den projektbeskrivelse, der skaffede ham en fondsbevilling til en to-årig postdoc på Stanford University.

AF METTE HJERMIND MCCALL

– Man tager lidt eddike, noget natron og et skvæt rød frugtfarve ...

Jakob Kibsgaard indrømmer gerne, at han allerede som 10-årig eksperimenterede med kemiske reaktioner som for eksempel denne eksplosive opskrift, der resulterer i en lille hjemmelavet vulkan med skummende rød "lava".

– Jeg er supernysgerrig og har altid gerne villet finde ud af, hvordan tingene fungerer på et helt fundamentalt niveau, forklarer den 29-årige postdoc smilende, mens han prøver at karakterisere, hvad det er for en drivkraft, der oprindeligt fik ham til at læse fysik og kemi.

– De to fag komplementerer hinanden rigtig godt. Man kan sige, at jeg har brugt fysikken til at kigge på kemien, siger Jakob Kibsgaard, hvis forskningsfelt er katalysatorer, som han bl.a. har studeret via et Skanning Tunnel Mikroskop på fysik på AU som led i sit ph.d.-forløb.

PRESTIGEFULD PUBLICERING

Resultater fra den forskning blev publiceret på forsiden i nanoteknologi-udgaven af det videnskabelige magasin *Nature* – "et forholdsvis prestigefyldt tidsskrift", som Jakob Kibsgaard siger med vanlig jysk beskedenhed.

Professor Thomas Jaramillo fra Stanford University havde derfor allerede læst om Jakob Kibsgaards arbejde, da de to mødte hinanden efter en konference i Californien for halvandet år siden.

Og professoren tøvede heller ikke, da den unge århusianer spurgte, om han ville være med til lave en fælles projektbeskrivelse med henblik på en fondsansøgning til et to-årigt postdoc-ophold i Jaramillos gruppe. Villum Kann Rasmussen Fonden bed på og bevilgede de ca. 900.000 kr. til forløbet.

EGET POSTNUMMER

Derfor kan Jakob Kibsgaard nu byde velkommen på Stanford, hvor palmetræerne og kirsebærblomsterne drypper af regn i det californiske forår, som har vist sig fra sin våde side her uden for Keck Science bygningen på en campus, der er så stor, at området har fået sit eget postnummer. Alene Stanfords størrelse er ifølge Jakob Kibsgaard også en af forklaringerne på, at mange af Silicon Valley universitetets forskere regelmæssigt publicerer steder som *Nature* eller *Science*, mens kollegerne i Danmark er glade for at få deres forskning publiceret i disse tidsskrifter et par gange i løbet af deres karriere.

– Forholdene og ressourcerne er bare større her. Men der er bestemt lige så lyse hoveder i Århus, hvor forskningen blandt andet inden for mit felt er internationalt anerkendt, siger han og fortæller om Aarhus Universitets såkaldte Skanning Tunnel Mikroskop, som er et 20 år gammelt hjemmebygget instrument.

– Men det er stadig helt i verdensklasse, forklarer han entusiastisk.

FORSKERFIGHT KATALYSE

Jakobs smittende engagement lå også bag hans sejr i 2008 i Folkeuniversitetets ForskerFight – en konkurrence, hvor ph.d.-studerende dystet i at formidle deres forskning på en spændende og letforståelig måde på blot fire minutter. Jakob præsenterede dengang, hvordan han ved hjælp af det hjemmebyggede mikroskop kortlagde den atomare opbygning af en katalysator til at fjerne svovl fra råolie. Hvor katalysatoren før var bygget empirisk op, kunne han nu ved hjælp af nanoteknologi optimere designet. Trods det teknisk svære emne vandt han foran forskere fra humaniora med oplægstitler som "Seer i bleer", der umiddelbart virkede langt mere tilgængelige.

"VILD MED DANS-AGTIG"

Konkurrencen blev af nogle videnskabsfolk kritiseret for at være for poppet og trække forskningen ned på et fordummende niveau. Det er Jakob ikke enig i.

– Det er måske lidt "Vild med dans-agtigt" at have dommere, der holder papskilte op med karakterer. Men det er alfa og omega, at du er i stand til kort og koncist at fortælle, hvad du forsker i, mener han og tilføjer, at han nærmest ser det som en pligt.

– Det er vigtigt, at vores forskning ikke foregår i et elfenbenstårn. Vi skal gøre os umage med at fortælle omverdenen, hvad der foregår inden for murene. Det er jo i sidste ende skatteyderne, der betaler vores løn på universitetet. Så de har krav på at vide, hvad vi laver, mener han.

LANGT SAMARBEJDE MED VEJLEDER

Det var Jakobs vejleder, professor Flemming Besenbacher, som leder Interdisciplinary Nanoscience Center (iNANO) centeret på AU, der opfordrede ham til at stille op til konkurrencen. Når Jakob sidder i Silicon Valley og kigger tilbage på studietiden, er det især det tætte samarbejde med netop Besenbacher, han fremhæver.

– Herovre er det slet ikke normalt at have den samme vejleder fra bachelor- til ph.d.-delen, som jeg har haft. Det giver en utrolig styrke, og jeg kan også takke Flemming for mit praktikophold på Haldor Topsøe A/S. Det var hans kontakter, der skaffede mig det, forklarer Jakob, som fik en del af sin ph.d. sponsoreret af katalysatorfabrikanten, der blandt andet producerer afsvovlingskatalysatoren.

– Alt i alt kan man sige, at min studietid i Århus var, som jeg havde regnet med. Men jeg havde nogle høje forventninger, så det skal bestemt forstås positivt, understreger Jakob.

SOLENERGI UDEN MELLEMMREGNINGER

På Stanford University arbejder Jakob Kibsgaard med at skræddersy materialer, der bedre og billigere omdanner solens energi til brændstof.

AF METTE HJERMIND MCCALL

På en enkelt time leverer solen energi nok til at dække verdens energibehov i et helt år. Problemet er bare, at verdensrekorden i fotoelektrokemiske systemers omdannelse af solenergi til brændstof stadig kun er sølle 12,4 procent. Og det til en pris på over 50.000 kroner per kvadratcentimeter halvleder-materiale brugt i processen.

Heri ligger udfordringen for det forskerteam, Jakob Kibsgaard nu i et år har arbejdet med på Stanford University.

– Vi leder simpelthen efter nye halvleder-kombinationer, der både kan absorbere solens lys og samtidig drive en kemisk reaktion. Og det skal være et materiale, der i stor skala kan konkurrere med fossile brændstoffer, forklarer den 29-årige forsker, mens han viser rundt i laboratoriet.

HØJT PÅ VULKANPLOTTET

Hans hjertebarn er et materiale med det ikke særligt mundrette navn "molybden disulfid", som ligger lidt under

platin på "vulkanplottet" – en kurve over materialer med gode katalytiske egenskaber til produktion af brint fra vand ved at splitte vandmolekyler op i brint og ilt.

– Platin er det optimale materiale, men det er hundedyr. Molybden disulfid er langt billigere, så nu gælder det for os om på nano-niveau at optimere materialet, så det både kan absorbere hovedparten af solspektret, og samtidig også har et stort nok "båndgab" til at drive en ønsket kemisk reaktion som splitning af vand. Det er ikke noget, materialet kan i sin naturligt forekommende form, men de fotoelektrokemiske egenskaber kan forbedres ved nanostrukturering, forklarer Jakob.

FUTURISTISK SCENARIO

Fra et sort telt i laboratoriet strømmer violet lys ud. Den energi, som halvleder

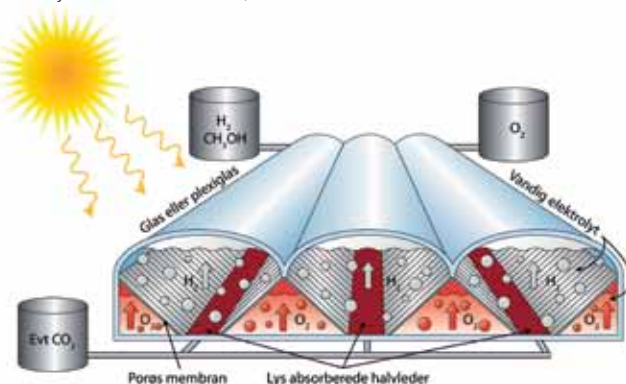
-materialet får fra solen, kan omdannes til el, som vi kender det fra solceller. Strømmen kan for eksempel lagres i batterier eller bruges til at vandspaltning. Men solceller koblet med traditionel vandspaltning ved elektrolyse giver ikke mening rent økonomisk. Og batterilagring? Jakob viser en graf over energitæthed:

– Se, hvordan batterierne ligger og roder rundt helt nede i det nederste hjørne. Kemiske brændstoffer som metanol og brint har langt bedre energitæthed, så hvorfor hive strømmen ud af processen for at putte den i batterier?, spørger han retorisk. Det er derfor, Stanford-teamet arbejder på at få halvleder-materialerne til at omdanne sollyset direkte til kemiske brændstoffer. Det er et futuristisk scenarie, som stadig ligger nogle år ude i fremtiden, mens jagten på og nanostruktureringen af de rigtige materialer fortsætter. **L**

Jakob Kibsgaards forskerteam på Stanford i gang med at karakterisere materialers evne til at absorbere "sollys" fra en Xenon lampe, hvis stråler ligger så tæt på solspektret som muligt. Forrest: Professor Thomas Jaramillo og Zhebo Chen, bagerst Blaise Pinaud og Jakob Kibsgaard.

Hvis det lykkes Stanford-forskerne at producere et halvleder-materiale, som både kan absorbere sollys og drive en kemisk reaktion, så bliver dette fotoelektrokemiske system muligt: Halvlederne i bunden absorberer sollyset, hvorefter den derved skabte ladning for eksempel spalter brint ud af vandmolekyler eller reducerer CO₂, som i stedet omdannes til metanol.

SÅDAN FINDER DU VEJ BLANDT 89 UDDANNELSER OG 117 GODE RÅD

Aarhus Universitet har nogle af landets mest eftertragtede og nytænkende uddannelser, så vi forstår godt, hvis du finder det svært at vælge den helt rigtige for dig. Derfor har vi uddannet over 100 studievejledere til at svare på alle dine studierelaterede spørgsmål. Klik ind på nemvejledning.dk og tal, chat eller e-mail med en studievejleder. Du kan også selv finde svarene på vores hjemmeside eller få tilsendt vores omfattende vejledningspakke. Vi glæder os til at snakke med dig!

SPØRG FOLKEUNIVERSITETET I FESTUGEN

For andet år i træk bringes et af Folkeuniversitetets mest populære arrangementer ud i byen i forbindelse med Århus Festuge. Den 1. september kl. 19.00-21.00 lægger Rådhushallen således lokale til "Spørg Folkeuniversitetet om naboer", hvor forskere fra forskellige fag

mødes og formidler forskning i det gode og det dårlige naboskab i en blanding af teori, nye forskningsresultater, humor og gode talegaver. Tilhørerne bestemmer retningen ved at smide sjove, skarpe og udfordrende spørgsmål i hatten. Hør f.eks. en forsker i psykologi fortælle om nabostridigheder, en antropolog om det gode naboskab, en journalist om "den fremmede nabo" og en samfundsforsker

om den sociale sammenhængskraft. Anne Marker, DR2, Viden Om, styrer publikum og panel gennem aftenen. Folkeuniversitetet præsenterer "Spørg Folkeuniversitetet" igen mandag d. 18. november 2010, hvor der stilles skarpt på danskerne. Hvem er vi? Hvordan er Danmark set udefra? Historiker Michael Bøss og forsanger i "Outlandish" Isam Bachiri er aftenens panel.

I 2009 trak økonomiprofessor Michael Svarer og "Spørg Folkeuniversitetet om kærlighed" fuldt hus i Rådhushallen i Festugen. I år handler det om naboskaber – de gode, de onde og de grusomme.

Folkeuniversitetet

Århus · Emdrup · Herning · Ebeltoft

GRATIS TILMELDING

Glæd dig til efteråret 2010, hvor alumnier, nuværende og pensionerede medarbejdere fra Aarhus Universitet samt ledsager gratis kan tilmelde sig et udvalgt hold på Folkeuniversitetet i Herning, Århus, Ebeltoft eller Emdrup (Kbh.). Der er et begrænset antal pladser, der fordeles efter "først til mølle"-princippet. Derfor tilrådes hurtig tilmelding. Gå ind på www.folkeuniversitetet.au.dk under "specialaftaler" og brug koden AU.

Gå oplyst ind i mørket!

Et nyt samarbejde mellem Folkeuniversitetet i Århus og Nordisk Film Biografer inviterer til premiereaftener på nye filmperler. Hver film indledes af en ekspert, der belyser centrale temaer i filmen. Konceptet er en succes med fyldte sale. I foråret indledte Derek Beach fra Statskundskab til filmen "Precious" med at fortælle om de sortes vilkår i USA, mens Niels Wium

Olesen fra Historie introducerede til filmen "Max Manus" om den norske besættelsestid. Samarbejdet fortsætter til efteråret, hvor nye film løbende annonceres på Folkeuniversitetets hjemmeside. Tag din ven, kæreste eller kollega under armen og få en berigende filmoplevelse, når eksempelvis Anne Wedell-Wedellsborg fra Kinesisk indleder filmen "Maos last Dancer".

FOLKEUNIVERSITETET IN ENGLISH

Folkeuniversitetet in Aarhus is pleased to welcome you to an ongoing initiative – a series of lectures in English. These lectures treat various aspects of Danish culture and they aim to address people of all nationalities. Folkeuniversitetet is a meeting place for both scientific knowledge and social interaction, and is open to everyone. All lectures begin at 20.00 and last for 1 hour, after which there is an opportunity to meet old friends and make new ones, and to discuss the content over a cup of tea or coffee.

Thursday 23 September: *Why do people age?* Associate Professor Suresh Rattan, Molecular Biology, Aarhus University

Monday 27 September: *Atheism and Religion in Danish Society.* Associate Professor Phil Zuckerman, California State University

Monday 1 November: *Danish Architecture and Design.* Head of Department Jørgen Rasmussen, Department of Design, Aarhus School of Architecture

Thursday 11 November: *The Danish Society. Social Trust and the Welfare State* Professor Gert Tinggaard Svendsen, Political Science, Aarhus University

Thursday 18 November: *Christmas Traditions.* Curator Benno Blæsild, Fregatten Jylland

Thursday 25 November: *Innovation and Creativity.* Consultant Lars Frølund, OutReach, Aarhus University

From 20.00 to 21.30. Price per lecture: DKK 100

OM PRISERNE

Carl Holst Knudsen var en af drivkræfterne bag oprettelsen af Aarhus Universitet og i en årrække formand for foreningen "universitetsundervisningen i Jylland" (det dengang private Aarhus Universitet). Prisen blev indstiftet den 28. maj 1956 i anledning af Carl Holst-Knudsens 70-årsdag og uddeles en gang om året. Sammen med anerkendelsen modtager hver af forskerne 100.000 kroner. Aarhus Universitets Forskningsfonds ph.d.-pris blev indstiftet i anledning af universitetets 75-års jubilæum i 2003. Prisen på 50.000 kroner uddeles årligt til nyuddannede ph.d'er fra forskellige af universitetets hovedområder.

MODTAGERE AF RIGMOR OG CARL HOLST-KNUDSENS VIDENSKABSPRIS

Poul Nissen er professor i proteinbio-kemi og centerleder for forsknings-

centeret PUMPKIN (Centre for Membrane Pumps in Cells and Disease).

Bjarne Stroustrup er kandidat i datalogi fra Aarhus Universitet.

I dag er han College of Engineering Chair Professor in Computer Science ved Texas A&M University.

DE BLØDENDE PATIENTERS MAND

Ph.d.-prismodtager Christian Fenger-Eriksen er ekspert, når det gælder blodets størkningsevne. Resultaterne af hans forskning kan redde mange patienter fra at forbløde.

AF CAMILLA NISSEN TOFTDAL

Dextran, humant serumalbumin, hydroxyethylstivelse. Året er 2002, og Christian Fenger-Eriksen er i laboratoriet på Center for Hæmofili og Trombose på Skejby Sygehus. Her undersøger han medicinskabets forskellige plasmasubstitutter. Det er væsker, man tilføjer i blodbanen, så man kan stabilisere blodtrykket hos patienter, der bløder voldsomt. Og de blødende patienter har fanget Christian Fenger-Eriksens interesse. Han er medicinstuderende og har valgt at tage et forskningsår for at arbejde med forstyrrelser i blodets evne til at størkne. Det skal vise sig, at han nu har taget

første skridt mod en karriere vekslede mellem klinisk arbejde og forskning, der ikke bare er original og opsigtsvækkende, men også direkte anvendelig på operationsgangene.

LYKKE I LABORATORIET

Globuliner, albumin, fibrinogen. Vi skriver stadig 2002, og Christian Fenger-Eriksens laboratoriestudie har indtil videre vist, at blod får sværere ved at størkne, når man tilføjer hydroxyethylstivelse som blodtryksstabiliserende væske. Man kan ikke undlade at tilføje væske, så nu løber Christian Fenger-Eriksens øjne hen over etiketterne på medicinpræparater, der muligvis kan

gøre skaden god igen. Og det sidste, fibrinogenen, er vejen til forskningsårets finalesejr.

– Jeg publicerede mit laboratoriestudie og viste som den første, at væskebehandling ødelægger blodets evne til at størkne, men at man kan gøre skaden god igen ved at tilføje fibrinogen, fortæller Christian Fenger-Eriksen.

FORSKER "PÅ GULVET"

Fem år senere er interessen for fibrinogen stor i Danmark, og det er den især på grund af Christian Fenger-Eriksens ph.d.-afhandling *Dilutional Coagulopathy*.

– Mit ph.d.-projekt bestod af et klinisk studie med patienter, der blev opereret for blærecancer, for de bløder meget. De fik tilført væske som sædvanlig, og halvdelen fik så også fibrinogen, fortæller Christian Fenger-Eriksen. Hans ph.d.-projekt havde som mål at trække teser og tests ud af laboratoriet og ind på operationsgangene, og samtidig med at han bedrev forskning i nær tilknytning til patienter, skabte han evidens for, at fibrinogen også kan mindske blodtabet hos virkelighedens blødende patienter.

ET PRÆPARAT MED POTENTIALE

– Der er meget stor debat om, hvilke væsker man skal give blødende patienter.

MODTAGERE AF AARHUS UNIVERSITETS FORSKNINGSFONDS PH.D.-PRIS

Laura Winther Balling tog sin ph.d. ved Det Humanisti-

ske Fakultet og er i dag ansat som adjunkt ved Copenhagen Business School.

Carsten Jensens tog sin ph.d. ved Det Samfundsvidenska-

belige Fakultet og er i dag ansat som adjunkt ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.

Uffe Schjødtt tog sin ph.d. ved Det Teologiske Fakul-

tet og er i dag ansat som postdoc ved Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet.

Søren Bertelsen tog sin ph.d. ved Det Naturvidenskabelige

Fakultet og er i dag ansat som postdoc på Center for Catalysis under Kemisk Institut, Aarhus Universitet.

Evelyne Beatrix Cleff tog sin ph.d. ved Handels-

højskolen i Århus og er i dag ansat som postdoc i selskabsret samme sted.

ter. Der bliver givet alt for meget af den væske, der indeholder stivelse, og man kan i langt højere grad bruge saltvand, som ikke har bivirkningerne, siger Christian Fenger-Eriksen. Hvad der ikke står til debat, er de positive effekter ved at give plasmaproteinet fibrinogen. En af

de store fordele er, at man hurtigt kan måle, om patienten mangler stoffet, og så kan man give det i den rigtige mængde og på den måde stoppe blødningen hurtigere.

Man kan nemlig dø af blødninger, og nogle patienter bløder rigtig meget. Den

unge mand, der har været involveret i et harmonikasammenstød, kvinden midt i en kompliceret fødsel og den gamle med en udposning på hovedpulsåren er eksempler på patienter, der kan drage nytte af Christian Fenger-Eriksens opdagelse.

"FRITIDSFORSKER" OG FULDTIDS-FORSKER

Medicinpræparatet med det store potentiale er endnu ikke registreret i Danmark, men Christian Fenger-Eriksen er overbevist om, at vi ligesom for eksempel vores naboland Tyskland snart kan begynde at bruge det i stor stil. Hans ph.d.-afhandling opfylder på strålende vis de relevanskriterier, forskning helst skal opfylde. Forsker på fuld tid bliver han dog ikke igen. Han er i gang med at uddanne sig til speciallæge i anæstesi, og han drømmer om en kombinationsstilling med tid til både forskning og klinisk arbejde. For tiden forsker han i fritiden, og derfor er han særligt glad for det pengebeløb, der følger med prisen fra AUFF.

– Det giver ro at have nogle penge i kassen til forskning. Jeg mangler ofte småbeløb, og de er svære at skaffe, siger Christian Fenger-Eriksen og understreger, at fundraising er meget tidskrævende, og at det er tid, der må tages fra forskningen. **L**

Et kig ind på Anæstesiologisk-Intensiv Afdeling på Århus Sygehus, Tage Hansens Gade. Her bliver patienter med akutte og livstruende sygdomme behandlet og observeret – blandt andet af Christian Fenger-Eriksen, som er en af årets ph.d.-prisvindere og i gang med en fire år lang uddannelse til speciallæge i anæstesi.

ALUMNI

Kollegium 1 blev indviet i september 1935. Parkkollegierne blev betalt af erhvervsvirksomheder, velhavende privatpersoner og kommuner. Sidstnævnte kunne sikre sig, at det pågældende værelse stod til rådighed for en studerende fra netop den kommune.

FOTO: UNIVERSITETSHISTORISK UDVALG

LEOPARDERNE I UNIVERSITETSPARKEN

Ny bog fortæller i ord og billeder historier fra Parkkollegiernes 75-årige historie. Hovedvægten ligger på kollegianernes liv og levned i tre tidsepoker.

AF HANS PLAUBORG

Når kollegierne i Universitetsparken den 18. september fejrer 75 års jubilæum sker det bl.a. med udgivelsen af bogen Leopardspor – Kollegierne i Universitetsparken i Århus 1935-2010. Forfatteren er en tidligere kollegianer, nemlig ham der boede på Kollegium II, 3. gang, værelse 90, 1952-1956.

– Det krævede ikke megen betænkningstid at sige ja tak til opgaven, siger Henning Lehmann – den tidligere kollegianer, teolog af uddannelse og

sidenhen bedst kendt som Aarhus Universitets længst siddende rektor (1983-2002).

KOLLEGIERNES INDRE LIV

Rammerne for opgaven med bogen var enkle: maks. 150 sider og mange billeder.

– Vi ville gerne give Henning Lehmann helt frie hænder inden for den meget løse ramme, fortæller kasserer i Parkkollegiernes bestyrelse Jørgen Dis-sing.

De "frie hænder" har Henning Lehmann benyttet til at lave det, han kalder

et stykke "impressionistisk historieskrivning", altså nogle indtryk af de vigtige hovedlinjer og nøglepunkter i kollegiernes historie.

– Jeg valgte hurtigt, at hovedvægten skulle ligge på kollegiernes indre liv og kollegiernes vidnesbyrd om det liv. De mere organisations- og beslutningshistoriske vinkler på Parkkollegierne er allerede beskrevet i universitetshistorikeren Palle Lykkes bog *By og universitet*, siger Henning Lehmann, hvis kildemateriale rummer alt fra erindringslitteratur og skønlitteratur (bl.a. Tage Skou-Hansens romaner) til køkkenprotokoller og andre kilder i den mere kulørte genre. Han understreger, at bogen ikke er et skønmaleri af kollegielivet. For eksempel tager han også fat i spørgsmålet om det gruppepres, der kan opstå i et lille fællesskab på et kollegium.

TRE KOLLEGIER, TRE PERIODER

Udgangspunktet for beskrivelserne er tre syvårsperioder fra den tidlige, midterste og seneste periode (1936-42, 1969-75, 2003-09), hvor liv og levned på tre forskellige kollegier foldes ud. Henning Lehmann fortæller, at de tre kollegiegange (II, 2. gang, V, 1. gang og VIII, 3. gang) bl.a. er valgt ud fra, hvor der var mest kildemateriale.

– Jeg har ikke valgt dem ud fra, hvor

der boede studerende, som senere blev kendte eller berømte. Men det er klart, at når man sidder med kildematerialet, så falder man selvfølgelig over visse personligheder, og for eksempel fylder Poul Borum noget i et af kapitlerne, siger Henning Lehmann.

"SEX LEOPARDER PÅ RAD"

Og så er der lige det med bogens titel – Leopardspor. Titlen refererer ikke til esoteriske udklædningsfester blandt kollegianerne, men derimod til en sang fra 1948 af daværende kollegianer og stud. mag. Niels Nedergaard. I sangen, der handler om "kollegielivets guder", omtales de dengang to gange tre kollegier som "de sex leoparder på rad".

– Når man for sit indre øje genkalder sig, hvordan Universitetsparken tog sig ud sidst i 1940'erne med det endnu beskedne antal huse, er billedet af de "sex leoparder på rad" ganske prægnant. Hertil kommer så, at leoparden træder let, "på kattepoter", hvilket jeg også har forsøgt at gøre i denne bog, siger Henning Lehmann.

Leopardspor
– *Kollegierne i Universitetsparken i Århus 1935-2010*
Henning Lehmann
150 sider, 100 kr. (ved forudbestilling indtil
1. september, derefter 150 kr.)
Århus Universitetsforlag
Kan bestilles på www.unipress.dk

PARKKOLLEGIERNE SKAL FORNYES

Bestyrelsen håber at finde 75 mio. kr. via fonde til ombygning af de 75 år gamle kollegier i Universitetsparken.

AF HANS PLAUBORG

I 1935 gjorde det ikke noget, at værelserne var små og mørke. Alternativet var måske et fugtigt kælderværelse langt fra universitetet. Men tiden er løbet fra kollegierne i Universitetsparken, og nu forbereder kollegiernes bestyrelse en omfattende ombygning og fornyelse.

– Vi har afholdt en arkitektkonkurrence og har et oplæg liggende fra arkitektfirmaet C.F. Møller, men vi skal ud og finde 75 mio. kroner, før vi kan gå i gang, siger kasserer for kollegiernes bestyrelse Jørgen Dissing.

GANGKOLLEGIER MED SAMMENHOLD

Planen er, at de nuværende ca. 500 værelser skal reduceres til ca. 300 lyse og indbydende værelser og lejligheder på mellem 20 og 39 kvadratmeter. Kollegierne skal bevares som gangkollegier med mellem 12 og 18 værelser på hver gang fordelt på to etager med en bred trappe, der adskiller etagerne. Der skal være køkken på den nederste etage og fællesrum på den øverste. Alle værelser får desuden deres eget minikøkken og bad/toilet.

– Det er vigtigt for os at skabe rammerne for et godt sammenhold på en kollegiegang. Samtidig skal kollegiet selvfølgelig afspejle de behov og ønsker, unge har i dag, siger Jørgen Dissing.

FONDSPENGE NØDVENDIGE

Ombygningen vil koste i nærheden af 135 mio. kroner. Huslejen vil kunne finansiere ca. 60 mio. kroner, og resten skal hentes ind via fonde.

– Det er klart, at fondsmidlerne er knappere end for tre-fire år siden. Men vi har en meget sund økonomi og et godt projekt, så jeg tror bestemt, det nok skal lykkes, siger Jørgen Dissing.

JUBILÆUMSRECEPTION

Parkkollegierne fejrer 75 års jubilæum lørdag d. 18. september 2010 med en reception fra 13-16 i og omkring Eforen, Karl Verners Vej 2 i Universitetsparken.

Tidligere rektor, professor Henning Lehmann, vil præsentere sin nye bog om kollegierne, og du kan se planerne for fornyelse og ombygning af kollegierne.

Der vil blive serveret en bid mad samt vin, øl og vand til tonerne af traditionel jazz.

Af praktiske hensyn beder vi om tilmelding på: www.koll.au.dk/75aar

ASB ALUMNI

GLOBALE PÅ LOKALT

Alumni chapters er lokale netværk for alumner fra ASB, der bor i samme by, region eller land og ønsker at bevare kontakten til ASB og andre alumner med særligt fokus på deres nærområde.

AF JANE NØRUP JØRGENSEN,
PROJEKTMEDARBEJDER HOS
ASB ALUMNI.

Målet er at skabe et globalt netværk til gensidig glæde og gavn for ASB, alumner, medarbejdere og studerende, hvor stærke professionelle og personlige relationer er i fokus.

Når du deltager i chapter-events, har du mulighed for at mødes med andre, der har samme tilknytning til ASB som dig selv.

Gennem gode forretningsforbindelser og faglige og sociale arrangementer styrker du båndet til de andre medlemmer og det lokale erhvervsliv, alt imens du får inspiration, videndeler og kommer et skridt frem i karrieren.

Du kan også tage kontakt til lokale alumner i et bestemt land,

som du overvejer at flytte til, for at få vejledning og gode råd.

FRIVILLIG FORCE

En essentiel rolle i de enkelte chapters spilles af chapter-repræsentanterne, der fungerer som bindeled mellem ASB og alumner i den pågældende region.

På frivillig basis hjælper de med at arrangere og afvikle diverse aktiviteter og events, der sætter professionelle og personlige relationer i fokus.

ET GODT EKSEMPEL

Copenhagen chapter er en vigtig spiller med et felt på mere end 1500 aktive alumner. Dette chapter har blandt andet været på banen med en VIP-oplevelse i Parken med privat rundvisning og efterfølgende kamp mellem

FCK og AGF. Desuden arrangerer de cirka hver måned en Monthly Mixer, der senest bød på et miniforedrag af lektor Christian Waldstrøm fra ASB.

Dennis Dalgaard, chapter-repræsentant i København, er ikke i tvivl om, hvorfor han har engageret sig i alumneaktiviteter efter endt studium.

– Jeg var nyuddannet og lige flyttet til København, så at blive chapter-repræsentant var en oplagt mulighed for at holde kontakten til ASB og udvide min bekendtskabskreds i hovedstaden. Og så er det jo fedt, når det lykkes at stable et godt arrangement på benene!

Se kalenderen for kommende chapter-events i København og andre steder på www.connect.asb.dk.

CANADA

Rune Madsen
General Manager
Lakeshore Distribution
BA in Marketing and
Management Commu-
nication, 2008

BLIV CHAPTER-REPRÆSENTANT

Er du interesseret i at søsætte et chapter i dit eget område, eller vil du gerne være repræsentant for et allerede eksisterende chapter, så send en mail til alumni@asb.dk med følgende oplysninger: Navn, virksomhed, stilling, telefon, e-mail.

LÆS MERE

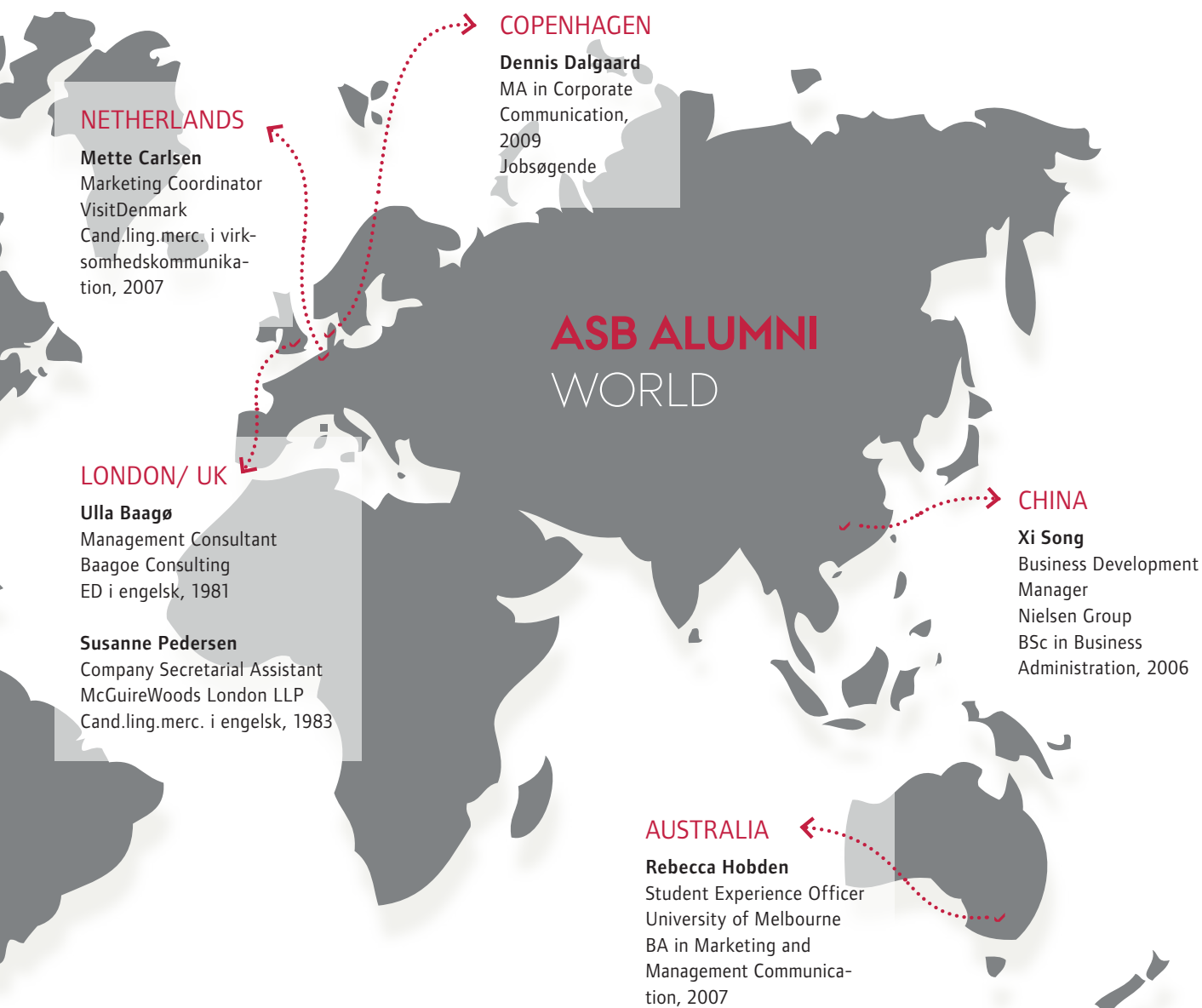
Læs mere om chapters og hvordan de kan hjælpe dig på www.asb.dk/chapters.

FIND ET CHAPTER

Klik ind på www.connect.asb.dk og søg på vores chapters.

Bemærk: ASB Alumni er et netværk udelukkende for alumner fra Handelshøjskolen. Vi kan desværre ikke tilbyde alumner fra det øvrige AU at blive medlem af ASB Alumni.

NIVEAU

AU OUTREACH
AARHUS UNIVERSITET

VIL DU VÆRE **RIGTIG** KLOG?

Design og ledelse af kreative processer

– bring kreativitet fra kaos til konkret brug

Lederens retorik

– kommuniker troværdigt til medarbejdere og medier

Vidensdeling og organisatorisk læring

– få viden implementeret i organisationen

Det strategiske museum

– få styr på dit museums image, organisation, kommunikation og branding

Retorik og formidling (hel masteruddannelse eller enkeltmodul)

– træng igennem via målrettet og overbevisende kommunikation

Læs mere på www.outreach.au.dk/kurser